

บทที่ 2

สภาพปัญหาในปัจจุบันกับบทบาทของรัฐบาลในการคุ้มครองเด็ก

2.1 สภาพปัญหาในปัจจุบันกรณีเด็กถูกทารุณภัยโดยบุคคลในครอบครัว

จากปญญาสากล่าวด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน ข้อที่สองและข้อที่เก้ากล่าวไว้ว่า "เด็กและเยาวชนพึงได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองเป็นพิเศษ อันจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทั้งทางกาย ทางสมอง และจิตใจ เพื่อให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติชน เด็กและเยาวชนพึงได้รับการปกป้องให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง พ้นจากความทารุณโหดร้าย และการถูกข่มเหงรังแกทุกชนิด เด็กจะต้องไม่กลายเป็นสินค้าไม่ว่าในรูปแบบใด จะต้องไม่มีการรับเด็กเข้าทำงานก่อนถึงวัยอันสมควร ไม่ว่าการกระทำใด ๆ ที่จะเป็นการชักจูงหรืออนุญาตให้เด็กจำต้องรับจ้างทำงาน ซึ่งอาจเป็นผลร้ายต่อสุขภาพเด็ก หรือเป็นเหตุให้การพัฒนาทางกาย ทางสมอง และทางจิตใจของเด็กต้องเสื่อมถอยลง"¹

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงปณิธานในการจัดการต่อปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก ซึ่งเชื่อกันว่ามีอยู่ในทุกสังคมทั่วโลก โดยเฉพาะการละเมิดสิทธิเด็กในลักษณะการทารุณกรรม (Child abuse) ถือเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม (social phenomenon) ที่เกิดขึ้นพร้อมกับสังคมมนุษย์ ในสังคมดั้งเดิมการกระทำทารุณกรรมเด็กเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา และมีความเชื่อว่าผู้ใหญ่นั้นมีความชอบธรรมที่จะลงโทษบุตรที่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตนได้ เมื่อสังคมเห็นว่าการกระทำทารุณกรรมเด็กเป็นเรื่องธรรมดา จึงไม่ใช่วิธีปัญหาที่จะต้องขบคิดหาทางป้องกัน แก้ไข แต่อย่างใด² สังคมเพิ่งให้ความสนใจปรากฏการณ์การกระทำดังกล่าวในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในปี ค.ศ.1950 สื่อมวลชนในประเทศสหรัฐอเมริกา นำข้อมูลที่เด็กถูกผู้ปกครองล่าม

¹ปญญาสากล่าวด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน

²วัชรินทร์ บัจเจกวิญญูสกุล, มาตรการป้องกันการทารุณเด็กที่สังคมคาดหวัง, หน้า 64.

รชไว้เป็นเวลาหลายปี มาเปิดเผยโดยเด็กถูกผู้ปกครองใช้น้ำร้อนลวก ใช้เตารีดนาคตัว ฯลฯ จนเป็นเหตุให้เด็กได้รับอันตรายแก่กายถึงขั้นพิการบางรายถึงแก่ความตายเป็นจำนวนมาก³ จากข่าวดังกล่าวทำให้สังคมอเมริกัน เริ่มตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาการทารุณกรรมเด็กและ เห็นว่าเป็นปัญหาระดับชาติ ในปี ค.ศ. 1962 C.H Kempe และคณะได้เขียนหนังสือเรื่องอาการของเด็กที่ถูกทุบตี (The Battered Child Syndrome) ออกเผยแพร่ จึงเป็นการกระตุ้นให้สังคม เห็นว่าการละเมิดสิทธิเด็กเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่จะต้องได้รับการป้องกันแก้ไขและถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่นักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา ตลอดจนนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนให้ความสนใจศึกษาปัญหา และ สาเหตุการทารุณเด็กเพื่อหาแนวทางป้องกันแก้ไข³

จากรายงานของ The Nation Center on Abuse and Neglect รายงานว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกาแต่ละปีจะมีเด็กถูกระทการทารุณกรรม และทอดทิ้งประมาณ 1.6 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นเด็กถูกระทการทารุณกรรมทางร่างกาย 100,000-200,000 คนต่อปี ทางเพศ 60,000-100,000 คน ถูกทอดทิ้งประมาณ 2,000 คน และเป็นเหตุให้เด็กที่ถูกทารุณถึงแก่ ความตายประมาณ 4,000 คน และจากรายงานขององค์การยูนิเซฟ (United Nations Children's Fund) ประมาณการว่าในแต่ละปีจะมีเด็ก 4% จากจำนวนเด็กทั้งหมดในประเทศ สหรัฐอเมริกา และยุโรปต้องเผชิญกับการทารุณอย่างรุนแรงจากบิดามารดา ในลักษณะเป็นการ เจตนาทารุณบุตรจนเด็กได้รับอันตรายจนถึงความตาย หรือถูกทุบตีจนถึงขั้นพิการ (Parental child battering)⁴ และอัตราความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว (Family-Violence) ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน Dr. Michael Durfee ผู้ ประสานงานโครงการ Child-abuse prevention program ในนคร Los Angeles มลรัฐแคลิฟอร์เนียได้ชี้ให้เห็นว่าเฉพาะในนคร New York มีเด็กถูกทารุณและถึงแก่ความตาย จำนวนกว่า 100 คน กรณีตัวอย่าง เช่น นาย Robert Lee Hasvey อายุ 31 ปี ข่าบุตรชาย อายุ 6 ปี จนถึงแก่ความตาย นาง Darwin Britt อายุ 25 ปี ได้กระทการทารุณกรรมบุตรสาวอายุ 9 ปี และขังไว้ในห้องเป็นเวลา 5 วัน จนเป็นเหตุให้บุตรสาวได้รับอันตรายสาหัสเป็นต้น

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

⁴ United Nations Children's Fund "Child abuse and neglect in a global perspective" 14 March 1986.

ในสังคมไทยปัจจุบัน สภาพปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กมีปรากฏอยู่หลายลักษณะ แต่ในส่วนนี้จะได้ทำการศึกษาปัญหาเด็กถูกละเมิดสิทธิโดยบิดามารดา, ผู้ปกครองซึ่งเป็นบุคคลภายในครอบครัว เราคงทราบและยอมรับกันทั่วไปว่าครอบครัวเป็นรากฐานแห่งสังคมแรกที่เด็กทุกคนจะได้สัมผัสกับความรัก ความอบอุ่น ตลอดจนได้รับการปกป้องคุ้มครองภัย และผู้สร้างสิ่งเหล่านี้ให้กับเด็กคงไม่พ้นบิดามารดา แต่ทำไมบิดามารดาจำนวนมากกลับทำร้ายทารุณและฆ่าเด็ก ซึ่งเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของตน การทำร้ายเด็กในครอบครัวนับวันผู้ที่กระทำต่อเด็กจะมีวิธีการที่โหดร้าย และพิสดารขึ้นเรื่อย ๆ โดยพัฒนาจากการเขียนตีเด็กที่รุนแรงมาเป็นการกระแทบ ตบ ชัง ล่ำมรัช บังคับให้ทำงานอย่างหนัก ไข่มดกรีตหนังศีรษะ จับศีรษะกระแทกกับผนังคอนกรีต ไข้ยากันยุงจีตามร่างกาย ไข่ของแมงกิ้งก่า ฟันด้วยมีด ปาดคอด้วยมีด หักคอ กรอกยาฆ่าแมลง หรือจับเด็กอัดกับบานประตู เอาเตารีดนาบ เป็นต้น⁵

จากสถิติการช่วยเหลือเด็กถูกกระทำทารุณของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ประจำปี 2533 มีจำนวน 22 ราย ปี 2534 มีจำนวน 30 ราย⁶ ซึ่งจะเห็นว่าตัวเลขในแต่ละปีมีจำนวนน้อยมาก ทั้งนี้เพราะกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจะทราบว่ามีเด็กถูกทารุณอยู่ที่ใด ก็โดยหนทางเดียวเท่านั้น คือ มีผู้โทรศัพท์แจ้งให้ทราบ ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับผู้แจ้งเหตุว่าจะรู้สึกเป็นธุระที่จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบมากน้อยเพียงไร นอกเหนือจากสถิติของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบโดยตรงแล้ว ยังมีสถิติจากหน่วยงานภาคเอกชน คือ ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพและสิทธิเสรีภาพ มีเด็กถูกทารุณซึ่งได้รับการช่วยเหลือประจำปี 2534 จำนวน 38 ราย แยกเป็นจำนวนเด็กหญิง 22 ราย เด็กชาย 16 ราย⁷ เพื่อที่จะเห็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการทารุณเด็ก จึงขอนำกรณีตัวอย่างเด็กถูกทำร้าย โดยบุคคลในครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น

5มนตรี สันทวิชัย, "ฆาตกรรมเด็กในครอบครัว การพัฒนาความรุนแรงสู่ความหฤโหดแห่งยุคสมัย" เอกสารเผยแพร่บ้านคุ้มครองเด็ก มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

6กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์

7เรื่องเดียวกัน.

กรณีที่ 1 เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2532 ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่โครงการวิจัยสี มุลนิธิเด็กว่า มีเด็กหญิงอายุ 9 ปี และเด็กหญิงอายุ 8 ปี อาศัยอยู่กับบิดาที่ได้สะพานอรุณอัมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กทม. และถูกบังคับให้ไปขอทานที่โรงพยาบาลศิริราชทุกวัน นอกจากนั้นเด็กยังถูกบิดาทาร้ายเป็นประจำด้วย เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ได้เดินทางไปพบเด็กและได้ทราบจากเด็กว่า มาอาศัยอยู่กับบิดาที่ได้สะพานอรุณอัมรินทร์มาประมาณ 3 เดือนเศษ ถูกบิดาบังคับให้ไปขอทานที่โรงพยาบาลศิริราชทุกวัน ถ้าเด็กขอทานมาให้บิดาได้ไม่ถึงคนละ 70 บาทต่อวันจะถูกทุบตีและทารุณอย่างทารุณ โดยเฉพาะเด็กคนน้องเคยถูกบิดาเตะถึงสลบ จนแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีรถไฟช่วยเจรจาก็ยังคงไม่ยินยอม จากนั้นเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ พยายามพูดจาหว่านล้อมบิดาเด็กต่อ และยื่นเงื่อนไขว่าจะให้เงินไปลงทุนค้าขาย นอกจากนั้นยังให้เงินบิดาเด็กไปซื้อสุราดื่มสักพักจึงพาเด็กและบิดาเด็กมาที่ศูนย์ฯ

ประวัติของครอบครัวเด็กคือ พ่อมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านเช่าไม่มีเลขที่ ในซอยวัดบางเสาธง ถนนเจริญสุขทวงศ์ บางกอกใหญ่ กทม. โดยเด็กอาศัยอยู่กับปู่ ย่า และญาติพี่น้อง บิดาของเด็กเคยมีอาชีพรับจ้างขับรถสามล้อเครื่องโดยสารจากท่าหน้าศิริราชถึงโพธิ์สามต้น แต่ติดสุราเรื้อรังไม่สามารถขับรถได้ จึงเกิดการทะเลาะกับมารดาเด็กและแยกทางกันเมื่อประมาณ 4 ปีที่ผ่านมา จากนั้นมารดาเด็กก็ได้อาศัยอยู่ที่อื่น และไม่เคยกลับมาอีก ส่วนบิดาของเด็กกับเด็กก็อาศัยอยู่ที่บ้านหลังนี้ต่อไป แต่เนื่องจากบิดาของเด็กไม่สามารถเลิกดื่มสุราได้ และไม่ยอมทำงาน จึงเกิดปากเสียงกับย่าและญาติพี่น้องบ่อยครั้งจนครั้งสุดท้ายถึงขั้นทุบตีกัน บิดาของเด็กจึงพาเด็กออกจากบ้านญาติมาอยู่ที่ใต้สะพานอรุณอัมรินทร์ในที่สุด และเกิดปัญหาบังคับให้เด็กไปขอทานเพื่อตนจะได้นำเงินมาซื้อสุราดื่มโดยไม่ต้องทำงานดังกล่าว

ศูนย์ได้นำเด็กทั้งสองย้ายโรงเรียนและพักอาศัยอยู่ที่ศูนย์ฯ ตลอดระหว่างเวลาที่เด็กอาศัยอยู่ที่ศูนย์ฯ เจ้าหน้าที่ศูนย์ได้นำเด็กไปเยี่ยมบิดาและมารดาซึ่งบิดาและมารดาก็เดินทางมาเยี่ยมเด็กเป็นบางครั้ง ความสัมพันธ์ระหว่างบิดาเด็กกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ตีขึ้นเป็นลำดับ ท้าให้ทราบข้อเท็จจริงอีกข้อหนึ่งว่าบิดาเด็กมีบุตร 3 คน มีบุตรชายอีก 1 คน ได้ขายให้เพื่อนไปในราคา 5,000 บาท เมื่อเด็กอายุได้ประมาณ 2 ขวบ⁸

⁸ มุลนิธิเด็ก, "เอกสารการประชุมสามัญประจำปี 2533", หน้า 41.

กรณีที่ 2 วันที่ 27 เมษายน 2532 ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้รับแจ้งจากพลเมืองดีทางโทรศัพท์ว่า มีเด็กอายุ 13 ปี และ 12 ปี ถูกบิดาทบตีทารุณเป็นประจำ เหตุเกิดที่บ้านเลขที่ 74/2 บ้านพักคนงานในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง เขตบางกะปิ กทม.

ข้อเท็จจริงได้ความว่าเด็กทั้งสองอาศัยอยู่กับบิดามารดาและน้องสาวอายุ 3 ปี มารดาของเด็กทำงานที่โรงงานทอผ้าตั้งอยู่ที่อำเภอรังสิต ส่วนบิดาทำงานอยู่ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง แผนกกองแผนงาน (การศึกษาจบชั้น ป.ว.ส. แผนกช่างก่อสร้างที่จังหวัดอยุธยา) เด็กทั้งสองถูกทาร้ายด้วยการตีด้วยมือด้วยไม้ และสายไฟเป็นประจำ สาเหตุที่บิดาทารร้ายเด็กเนื่องจากต้องการให้เด็กเรียนหนังสือเก่งเท่านั้น ส่วนนิสัยส่วนตัวของบิดาเป็นคนรักลูกรักภรรยามาก ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ในอดีตเป็นเด็กยากจนมาก่อน และพี่น้องหลายคน แต่บิดาเด็กได้พยายามอดทนส่งเสีย น้องและตัวเองจนประสบความสำเร็จเรียนจบชั้น ป.ว.ส. และได้งานมั่นคง จึงต้องการให้บุตรรักการเรียน บิดามักจะได้รับการฟ้องจากครูประจำชั้นเป็นประจำว่าเด็กไม่ค่อยส่งการบ้าน และไม่สนใจเรียน เด็กจึงถูกบิดาทารร้ายดังกล่าวทุกครั้งที่เด็กมีปัญหาการเรียน ขณะที่บิดาของเด็กอารมณ์ปกติก็มักจะเอาใจใส่บุตรภรรยา เมื่อบุตรต้องการอะไร ก็มักจะไม่เคยขัดแต่ทุกครั้งที่บิดาทารร้ายเด็ก มารดาเด็กจะเข้าห้ามปราม นอกจากนั้นยังมีน้ำชายของเด็กซึ่งอยู่บ้านติดกันคอยห้ามปราม แต่บิดาของเด็กก็ไม่ยอมเลิกตีเพราะสาเหตุเรื่องการเรียนดังกล่าว ในกรณีนี้ศูนย์ฯ ไม่สามารถช่วยเหลือเด็กได้นอกจากให้คำแนะนำบิดาเด็ก และให้พบกับมารดาของเด็กคอยดูแลเด็กด้วย⁹

กรณีที่ 3 เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2534 ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้รับแจ้งจากพลเมืองดีว่าที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีเด็กอายุ 7 ขวบ ถูกบิดาแท้และมารดาเลี้ยงใช้ขู่หรือใช้กำลังตามแขนขา ใช้คีมคีบปากจนแหว่ง ฟันถูกคีบคิบจนหัก ถูกกร้อนผมไม่ให้อาหารและผูกมือและเท้า ห้อยไว้ในกรงสุนัข สาเหตุเนื่องจากเด็กเป็นส่วนเกินของครอบครัว และเป็นที่ย่ำยีอารมณ์ของคนในบ้าน เมื่อเด็กทำความผิดจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง เด็กเคยหนีออกจากบ้านไปแต่ตำรวจนำตัวกลับมาส่งอีก ศูนย์ฯ ได้ร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดี แต่ไม่ได้รับความร่วมมือ เพราะตำรวจมีทัศนคติว่า พ่อแม่สามารถลงโทษลูกได้ และเป็นเรื่องภายในครอบครัว ส่วนด้าน

⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 42.

ตัวเด็กมีปัญหาทางจิตมาก เมื่อพูดถึงบิดามารดาจะหวาดกลัวและมีอาการทางประสาท ทางศูนย์ฯ จึงเห็นสมควรแยกเด็กออกจากครอบครัว และได้รับความยินยอมจากบิดาเด็ก เพราะไม่ต้องการเด็กแล้ว ขณะนี้เด็กพักอยู่ที่บ้านพิทักษ์สิทธิเด็ก¹⁰

กรณีที่ 4 เด็กหญิงมะลิ (นามสมมุติ) อายุ 6 ปี เป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มะลิมีน้องชายอีกคนอายุ 5 ปี บิดามะลิตอายุ 28 ส่วนมารดาอายุ 21 เดิมครอบครัวของมะลิมีนั่งร้านอยู่ที่จังหวัดชลบุรี แม่ของมะลิตั้งครุภรณ์มะลิขณะที่ยังอายุประมาณ 15 ปีเท่านั้น ในขณะที่ครอบครัวอยู่ชลบุรี ก็มีบิดาหาเลี้ยงครอบครัวคนเดียวด้วยอาชีพรับจ้างขับรถ ต่อมาบิดาของเธอพยายามที่จะดิ้นรนให้มีชีวิตที่มั่นคงขึ้น จนวันหนึ่งโชคก็ได้เป็นพนักงานขับรถของไปรษณีย์ที่กรุงเทพฯ ครอบครัวของเธอจึงอพยพเข้ามาอยู่ที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่บัดนั้นเมื่อมาอยู่กรุงเทพฯ ครอบครัวของเธอต้องปากกัดตีนถีบมากกว่าแต่ก่อน มารดาของเธอได้ยืมอาชีพรับจ้างเย็บผ้าช่วยเหลือครอบครัวอีกแรงหนึ่ง ซึ่งบางครั้งก็มีงานบางครั้งก็ไม่มี เมื่อเงินทองไม่พอใช้จ่ายจึงตัดรายจ่ายโดยการให้มะลิตออกจากโรงเรียน

มะลิเป็นเด็กฉลาดอีกทั้งไม่ค่อยจะกลัวใคร โดยปกติเธอมักชอบไปวิ่งเล่นกับเพื่อน ๆ ตามประสาเด็กในวัยนี้ และวันหนึ่งในตอนเช้าบิดาของมะลิไปส่งน้องเธอที่โรงเรียน และไปทำงานตามปกติ ที่บ้านเหลือแต่เธอและมารดาเช่นเคย ในตอนบ่ายมารดาได้ออกไปธุระนอกบ้านทิ้งไว้ให้เธอเฝ้าบ้านอยู่เพียงลำพังคนเดียว ซึ่งมารดาของเธอได้ทำเช่นนี้เป็นประจำ หลังจากมารดาได้ออกไปธุระนอกบ้าน มะลิได้ออกไปวิ่งเล่นนอกบ้านกับเพื่อน ๆ ในวันเดียวกัน ซึ่งตามปกติมะลิจะกลับเข้าบ้านก่อนเสมอ แต่วันนี้มารดากลับเข้าบ้านเร็วกว่าเธอ เมื่อเข้ามาในบ้านไม่พบมะลิจึงโทรหาและโทรธรมาก สักพักหนึ่งเมื่อมะลิมาถึงบ้านมารดาของเธอได้จุดธูปมาตีในห้องนอนโดยใช้ไม้ระแนงยาวประมาณ 2 ฟุต กระหน่ำตีไปที่ร่างกาย เมื่อตีเสร็จได้ผลึกเธอล้มลงศีรษะมะลิไปกระแทกถูกอิฐปลิวคปาบ้านจนเธอแน่นิ่งไป มารดาของมะลิตกใจมาก เมื่อพบว่ามะลิตกใจตายเสียแล้ว มารดาของมะลิตกลัวความผิดที่ตนเองได้ก่อขึ้นจึงรีบอุ้มร่างมะลิไปทิ้งที่โคนเสาไฟฟ้าใกล้ประตูบ้าน หลังจากนั้นได้ไปหนีไปหาเพื่อนซึ่งเคยไปหาอยู่เป็นประจำ

¹⁰มูลนิธิเด็ก, "เอกสารประกอบการประชุมสามัญประจำปี 2535 ของคณะกรรมการมูลนิธิเด็ก", 21 มี.ค.2535 หน้า 268-269.

ต่อมาเวลาประมาณ 15.00 ของวันนั้น บิดาของมะลิได้กลับมาจากทำงานได้พบมะลินอนแน่นิ่งอยู่หน้าประตูบ้านรู้สึกตกใจมาก และคิดว่าลูกสาวคงถูกข่มขืนจึงรีบนำร่างของมะลิส่งโรงพยาบาล แต่หลังจากไปถึงโรงพยาบาลแพทย์บอกว่า มะลิได้เสียชีวิตไปหลายชั่วโมงแล้ว บิดาของเธอเสียใจมากรีบเดินทางกลับบ้าน เมื่อมาถึงบ้านภรรยาทำเฉย ๆ ไม่ได้เล่าอะไรให้ฟังเหมือนไม่รู้ว่ามีเรื่องอะไรเกิดขึ้น บิดาจึงเล่าเรื่องให้มารดาของมะลิฟัง และได้พากันไปแจ้งความกับตำรวจว่าลูกสาวถูกข่มขืนและถูกฆ่าตาย

แต่จากสภาพศพของมะลินั้น แพทย์ตรวจพบว่าตามร่างกายของเธอมีรอยชำรุดเหมือนถูกตีกระตุกคอเคลื่อน ที่ศีรษะมีรอยถูกตี ไม่พบร่องรอยการถูกข่มขืนแต่อย่างใด ต่อมามารดาของมะลิ जानต่อหลักฐาน และยอมรับสารภาพว่า ตนเองเป็นผู้ฆ่าลูกสาวตาย และเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินคดีมารดา มะลินี้อาหามาคนตายโดยไม่เจตนา ส่วนบิดาและน้องของเธอเสียชีวิตกันลำพังสองพ่อลูกต่อไป¹¹

2.2 สาเหตุของปัญหาการทำร้ายเด็กโดยบุคคลในครอบครัว

จากกรณีตัวอย่างของเด็กที่ถูกทำร้ายตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้ทราบว่าในปัจจุบันมีเด็กจำนวนมากยังคงถูกทำร้ายเรื่อยมา ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ทุกเชื้อชาติ จึงมีนักวิชาการให้ความสนใจศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาสาเหตุอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา พบว่าสาเหตุการทำร้ายมีที่มาจากหลายสาเหตุด้วยกัน บางรายอาจจะเกิดจากหลายสาเหตุรวมกัน ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

2.2.1 สาเหตุทางด้านวัฒนธรรมจารีตประเพณี

บิดามารดาและสังคมมีวิธีการปฏิบัติต่อเด็กอย่างหลากหลาย เช่น มองว่าเด็กเป็นตัวแทนความชั่วร้าย หรือชนบางเผ่าเห็นว่ากรรมบุตรเป็นความจำเป็นทางเศรษฐกิจ โดยเห็นว่าเด็กเป็นแรงงานสำคัญที่จะช่วยพยุงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และชนหลายเชื้อชาติที่มองว่าเด็กเป็นเพียงทรัพย์สินของบิดามารดาบิดามีอำนาจทำอะไรกับบุตรก็ได้ เช่น นำไป

¹¹มนตรี สันทวิชัย, บ้านคุ้มครองเด็ก มลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

ขายลงเป็นทาส ทศนคติของสังคมดั้งเดิมดังกล่าว มีส่วนทำให้มีการปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะทารุณกรรมเสมือนหนึ่งว่า เด็กไม่มีชีวิตจิตใจ ในสังคมโบราณของไทยเรา บิดามารดาชอบที่จะนำบุตรไปขายลงเป็นทาสดังที่ปรากฏในพระไอยการทาส มาตรา 3¹² ตามกฎหมายจารีตประเพณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมในอดีต ที่มีการยอมรับอำนาจเด็ดขาดของบิดามารดาเหนือชีวิตบุตร และถือว่าอำนาจของบิดามารดาคล้ายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การที่สังคมมองว่าบุตรเป็นกรรมสิทธิ์ของบิดามารดา ย่อมมีการปฏิบัติต่อบุตรเสมือนทรัพย์สินนั่นเอง ช่าง ม้า โกล กระบือ การทำโทษบุตรจึงมีลักษณะรุนแรง ต่อมาในปี 2410 แนวความคิดที่ว่าบุตรเป็นกรรมสิทธิ์ของบิดามารดาได้ผ่อนคลายลง บิดามารดาจะนำบุตรที่มีอายุเกินกว่า 15 ปีไปขายจะต้องได้รับความยินยอมจากบุตรก่อนจึงจะขายได้ ดังปรากฏหลักฐานในพระราชบัญญัติพ่อขายเมีย ร.ศ. 86¹³ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย โดยอาศัยหลักความยุติธรรม ได้มีการปรับปรุงกฎหมายจารีตประเพณี เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร ได้มีการตัดรอนอำนาจสิทธิ์ขาดของบิดาลงเป็นเพียงสิทธิ์ของบิดาที่มีต่อบุตร แต่ในช่วงเวลานั้น ยังมีการยอมรับการขายบุตรได้ จนเมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 กฎหมายไม่ยอมรับการซื้อขายมนุษย์หรือเอาคนลงเป็นทาส ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 269 และกฎหมายห้ามการซื้อขายเด็กดังที่บัญญัติ

¹²พระไอยการทาส มาตรา 3 บัญญัติว่า "ถ้าพ่อแม่มีเงิน เอาซื้อลูกเมียเข้ามาไว้ในกรมธรรม์ขาย ท่านว่าเป็นสิทธิ์ แม้ว่าเจ้าสินบอกก็ตีมิได้บอกก็ตีแก้ตัวเรือนเบี้ย ซึ่งมีชื่ออยู่ในกรมธรรม์นั้น ท่านว่าเป็นสิทธิ์ได้โดยกระบิลเมืองท่าน เหตุว่าเจ้าพ่อแม่ นายเงินนั้น เป็นอิสรภาพแล

¹³พระราชบัญญัติพ่อขายเมีย ร.ศ. 86 ได้กล่าวถึงการที่บิดามารดาขายบุตรถึงความตอนหนึ่งว่า "ถ้าพ่อแม่เอาซื้อลูกมาขาย ถ้าลูกอายุยังไม่ถึง 15 ปี แลอยู่กับพ่อแม่ถึงไม่มีแกงใดแลขายยอมด้วยก็เป็นอันขายได้ แต่ถ้าลูกแยกย้ายไปจากพ่อแม่ที่เป็นผู้ขายแล้ว คือพ่อแม่รักธอย่าร้างกัน ลูกตกไปอยู่ข้างอื่นจากผู้ขาย หรือญาติของฝ่ายอื่นจากผู้ขาย จะลอบเอาซื้อมาขายไม่ได้ไม่ใช่อันขาย... ถ้าลูกขายก็ตี ลูกหญิงก็ตี อายุถึง 15 ปี ขึ้นไปแล้ว ถ้าพ่อแม่มันจะเอามาขายต่อมันลงแกงใดยินยอมมีผู้เห็นด้วยจึงเป็นอันขาย..."

ในมาตรา 273, 274¹⁴ ดังนั้นการที่บิดามารดาจะนำบุตรของตนไปขาย ย่อมมีความผิดและต้อง
รับโทษทางอาญา เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา หลักการดังกล่าวได้บัญญัติไว้
ใน มาตรา 317, 318

เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ในปี พ.ศ. 2477 ได้
กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรในลักษณะมีหน้าที่ต่อกัน เช่น บิดามารดาจำต้อง
อุปการะเลี้ยงดูบุตร บิดามารดามีสิทธิกำหนดที่อยู่บุตร ทาโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน
หรือให้บุตรทำการงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูป เป็นต้น เมื่อพิจารณาจาก
กฎหมายลายลักษณ์อักษรย้อนหลังไปถึงกฎหมายจารีตประเพณี จะเห็นได้ว่ารัฐพยายามที่จะเข้าไป
จำกัดครอบอำนาจสิทธิขาดของบิดามารดาเหนือบุตรมาเป็นลำดับ แต่ร่องรอยของจารีตประเพณี
เกี่ยวกับอำนาจสิทธิขาดของบิดามารดา ในการปกครองบุตรยังคงเป็นวัฒนธรรมสืบทอดกันมา
และฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยเรากระทั่งปัจจุบัน บิดามารดาไทยยังมีความคิดว่าบุตรคือ สมบัติ
ของตน ย่อมมีสิทธิที่จะปฏิบัติอย่างไรกับบุตรของตนก็ได้ การที่บิดามารดาทาโทษเจียนตีบุตรแม้จะ
รุนแรงทารุณเพียงไร สังคมยังเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง จึงไม่มีใครเข้าไปยุ่งเกี่ยวห้ามปราม

14 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 269 "ผู้ใดจะเอาคนลงเป็นทาสแลมัน
ไว้ขายอย่างหนึ่งอย่างใด คือ ว่ามันพาคนเข้ามาในพระราชอาณาจักรหรือพาออกไปจากอาณา
จักร หรือพาเอาไปจากที่แห่งใดเพื่อจะให้มันเป็นทาสก็ตี มันซื้อหรือขายจากหน้าคนไปเป็นทาสก็ตีมัน
รับคนไว้หรือหน่วยเหี้ยมขืนใจเขาไว้เป็นทาสก็ตี ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่
ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงเจ็ดปี..."

มาตรา 273 ความว่า "...ผู้ใดบังอาจพาเอาเด็กอายุต่ำกว่าสิบขวบไปเสียจากบิดา
มารดา หรือจากผู้ที่มิใช่อำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะคุ้มครองเด็กนั้นก็ได้ และผู้ใดที่รู้แล้วว่าเด็ก
คนถูกคนพาไปโดยทุจริตเช่นนั้น มันบังอาจซื้อ หรือขายเด็กนั้น หรือรับเอาเด็กนั้นไว้โดยทุจริตก็ตี
ท่านว่ามันผู้กระทำความผิด..." และมาตรา 274 ความว่า "ผู้ใดบังอาจพาเด็กอายุตั้งแต่สิบขวบขึ้นไป
จนถึงสิบสี่ขวบไปเสียจากบิดามารดา หรือจากผู้ที่มิใช่อำนาจคุ้มครองเด็กนั้นโดยชอบด้วยกฎหมาย
โดยเด็กมิได้เต็มใจไปด้วยมันก็ได้ และผู้ใดรู้แล้วว่าเด็กคนใดมีผู้พาไปโดยทุจริต เช่นนั้นมันบังอาจ
ซื้อหรือขายเด็กนั้น หรือรับเอาเด็กนั้นไว้โดยเจตนาทุจริตก็ตี ท่านว่ามันมีความผิด..."

จากจารีตประเพณีความเกี่ยวพันระหว่างบิดามารดากับบุตรดังกล่าว จึงนับว่าเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการที่บิดามารดาใช้อำนาจทางโทษบุตรรุนแรงในลักษณะทารุณกรรม¹⁵

2.2.2 สาเหตุทางด้านตัวบุคคลหรือบิดามารดา

1. ความรู้และประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็ก (Parent's childrearing Experience)

บิดามารดาที่ทารุณ หรือปล่อยละเลยบุตร มีการเลี้ยงดูบุตรอย่างผิดปกติสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ในวัยเด็กที่พวกเขาได้รับ บางคนมีประวัติความยากไร้ขาดแคลน และการทารุณหรือถูกปล่อยปละละเลยมาก่อน บางคนมีประวัติว่าบิดามารดาตายตั้งแต่ตนยังเล็ก ๆ บางคนมีการย้ายที่อยู่บ่อย หรือตอนเป็นเด็กต้องไปอยู่กับคนอื่น ๆ บ่อยครั้ง บางคนมีบิดามารดาเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง หรือมีอาการเจ็บป่วยทางจิต และบางคนได้รับการปฏิบัติจากบิดามารดา ในการประเมินว่าบิดามารดาถูกทารุณหรือปล่อยปละละเลยมาก่อนในวัยเด็กหรือไม่ จะต้องตั้งคำถามถึงการอบรมสั่งสอนและวิธีการอบรมสั่งสอนที่เขาได้รับในสมัยเด็ก เนื่องจากวิธีการเลี้ยงดูเด็กปัจจุบันมีการบังคับขู่เข็ญน้อยกว่าในอดีตกาล การที่บิดามารดาเด็กถูกลงโทษเฉียนตีอาจไม่ใช่การทารุณ และบิดามารดาที่ใช้วิธีการที่คนเคยได้รับกับบุตรของตนจึงกลายเป็นการทารุณเด็กไป¹⁶

2. โรคจิต (PSYCHOSIS)

ในบรรดาบิดามารดาที่ทารุณบุตรของตน จะมีอยู่ร้อยละ 5 ที่เป็นโรคจิต โดยเฉพาะถ้าเด็กอยู่ในระบบการสร้างภาพหลอนของบิดาประเภทนี้ เด็กอาจจะถูกมองว่า

¹⁵วิชา มหาคุณ วัชรินทร์ บัจเจกวิญญูสกุล, ผลกระทบของเด็กถูกกระทำทารุณกรรม: มาตรการป้องกันแก้ไขศึกษาเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชนที่เคยต้องคดี, หน้า 41-44.

¹⁶Kathleen Coulborn Faller Sally Russo, Social Work with Abused and Neglected Children. (New York : the free Press, 1981) P.38., อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะตุลย์, ปัญหาการทารุณกรรมและปล่อยปละละเลยเด็ก : แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528. หน้า 80.

เป็นลูกสมมุติพิถีพิถันหรือส่งให้มาทำลายบิดา, มารดา เป็นต้น และบุคคลประเภทนี้จะหมกมุ่นอยู่แต่ในโลกของภาพหลอนที่เขาสร้างขึ้น จนไม่ได้สนใจความต้องการของเด็กเลย¹⁷

3. ความผิดปกติทางจิตพยาธิสภาพ (PSYCHOPATHY)

บิดามารดาที่มีปัญหาทางจิตพยาธิสภาพจะมีต่ำกว่าร้อยละ 5 แต่เด็ก ๆ ที่อยู่ในการดูแลของบิดามารดาเหล่านี้จะมีความเสี่ยงสูงมาก บิดามารดาที่มีปัญหาทางจิตพยาธิสภาพนี้มักจะขาดประสบการณ์ด้านความรักในวันต้น ๆ และเมื่อเป็นพ่อแม่ก็ไม่สามารถชดเชยการขาดความรักนี้ได้ ดังนั้นแทนที่จะสร้างความรักผูกพันต่อเด็ก พวกนี้ก็จะสร้างสัมพันธ์ภาพแบบกตัญญูเข้มแข็งขึ้นแทน เมื่อทารุณเด็กแล้วจะไม่รู้สึกต้องเสียใจในสิ่งที่ทำแม้แต่น้อย การวิเคราะห์วินิจฉัยพ่อแม่ประเภทนี้ทำได้ยากมาก¹⁸

4. การเสพติด

การที่บิดาหรือมารดาเสพติดจะเมามาไม่สามารถควบคุมตนเองได้ มักจะมีพฤติกรรมรุนแรงทุบตี และทารุณต่อบุตรของตนเสมอ¹⁹

5. การติดการพนัน

บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ติดการพนันมักจะมีอารมณ์เครียดและเสียบ่่วยในกรณีที่เสียการพนันจึงมักทารุณบุตรหรือเด็กที่อยู่ในความปกครองของตนเองเสมอ²⁰

6. มารดาไม่ต้องการเด็กอย่างรุนแรง

สาเหตุที่มารดาไม่ต้องการเด็กอันอาจจะเนื่องมาจากบุตรนอกสมรส บุตรที่ไม่เป็นตามเพศที่ตนต้องการ เช่น ต้องการบุตรเพศชายกลับเป็นเพศหญิง หรือลูกเลี้ยงที่ติดมากับคู่สมรสในกรณีเช่นนี้มารดาจะมีความรู้สึกที่ไม่ต้องการเด็กนั้น การทุบตีทารุณจึงมักจะเกิดขึ้นได้²¹

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 79.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

¹⁹ วัชรินทร์ บัจเจกวิญญูสกุล, มาตรการป้องกันการทารุณกรรมเด็กที่สังคมคาดหวัง, หน้า 69.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.

2.2.3 สาเหตุทางด้านตัวเด็ก

1. เด็กเจ้าอารมณ์ (TEMPERAMENTAL)

โดยธรรมชาติของเด็กทารกมักจะมีอารมณ์ฉุนเฉียว แต่ในบางรายที่มีการแสดงออกทางอารมณ์มาก หรือมีการตอบสนองต่อการกระตุ้นภายนอกมากเกินไป หรือปล่อยให้เจ็บลงได้ยากนั้นอาจจะถูกทาร้ายได้ง่าย โดยเฉพาะจากบิดามารดาที่มีอายุน้อย บิดามารดาที่ไม่ต้องการเด็กมาก่อนแล้วหรือบิดามารดาที่ควบคุมโทษของตนเองไม่ค่อยได้ และบิดามารดาที่มีความเครียดกดดันสูง²²

2. เด็กที่มีปัญหาความพิการ-ปัญญาอ่อน

เด็กที่เกิดมาพิการตั้งแต่แรก ย่อมกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของบิดามารดาบ้าง โดยเฉพาะในรายที่บิดามารดาไม่ได้รัก ต้องการบุตรอย่างแท้จริงก็มักจะปฏิเสธเด็ก การทาร้ายและการทอดทิ้งจึงเกิดได้ง่าย เด็กบางคนความพิการไม่ปรากฏอย่างชัดเจนแต่มีสภาพอ่อนแอไม่สมบูรณ์ภาวะ หรือเกิดมาผิดปกติ เช่น การได้ยินบกพร่อง เพดานปากแหว่งหรือริมฝีปากแหว่งเด็กที่สมองถูกทำลายตอนเกิด หรือเกิดมาปัญญาอ่อน เหล่านี้ล้วนเป็นเป้าหมายการทาร้ายได้ทั้งสิ้น เพราะเด็กพวกนี้ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ความยุ่งยากลำบากนี้ทำให้บิดามารดาส่วนใหญ่ปฏิเสธเด็ก²³

3. เด็กโตที่มีปัญหาพฤติกรรม (PROBLEMS WITH OLDER CHILDREN)

ในกรณีที่เด็กมีปัญหามาเมื่อโตแล้ว เช่น เด็กที่อยู่ไม่สุข (HYPERACTIVITY) เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ลักขโมย หนีโรงเรียน หนีบ้าน และมีการกระทำทางเพศ (SEXUAL ACTING OUT) โดยพบว่าบิดามารดามีส่วนอย่างยิ่งในการทำให้เด็กมีพฤติกรรมดังกล่าว ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีลักษณะปัญญาอ่อนภายหลังหรืออยู่ไม่สุขนี้อาจจะเป็นผลมาจากการถูกทาร้ายหรือทอดทิ้งสภาพเด็กที่ถดถอย (withdrawal) ก้าวร้าว ลักขโมย หรือมีการแสดงออกทางเพศนั้น มาจากสัมพันธ์ภาพที่มีต่อกันระหว่างบิดามารดากับบุตร เช่น เด็กก้าวร้าวมักจะเรียนรู้

²² กิติพงษ์ นนทัทมะศุสย์, ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก: แนวความ และความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง หน้า 84.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 85.

ความก้าวร้าวมาจากบ้าน²⁴

2.2.4 สาเหตุทางด้านครอบครัว

1. การตกเป็นแพะรับบาป (Seapegoating)

เด็กอาจจะกลายเป็นจุดศูนย์กลางของความก้าวร้าว และความโกรธแค้นที่สมาชิกในครอบครัวมีความขัดแย้งกันอยู่ กลุ่มสมรสที่มีการทะเลาะวิวาทกันมักจะดึงเด็กเข้าไปพัวพันด้วยและขอบเขตของการวิวาทมักจะไม่ชัดเจน ทำให้ความเป็นปฏิปักษ์กันระหว่างคู่สมรสโยนมาที่เด็กในลักษณะการถูกทำร้าย ในหลายครอบครัว บิดามารดาจะขจัดความขัดแย้งระหว่างกันโดยหันไปโจมตีที่ปัญหาของเด็ก ในคู่สมรสที่อ่อนแอกว่า ซึ่งมักจะเป็นฝ่ายภรรยา เมื่อไม่อาจจะโต้ตอบคู่สมรสที่แข็งแรงกว่าได้ ก็จะหันมาระบายความโกรธแค้นที่เด็ก ๆ²⁵

2. ครอบครัวที่มีพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยง

ข้อมูลจากการวิจัยพบว่า พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง หรือผู้ที่อยู่ด้วยกับคู่สมรส ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ใช่บิดา หรือมารดาเด็กโดยตรง มักจะทำร้ายเด็กมากกว่าผู้ที่เป็นบิดามารดาตามธรรมชาติ เพราะว่าพ่อเลี้ยง หรือแม่เลี้ยงไม่ว่าครั้งมีความสัมพันธ์กับเด็กเท่าบิดามารดาที่แท้จริง²⁶

3. การที่มีบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว

ในครอบครัวที่เหลือบิดาหรือมารดาคนเดียวเลี้ยงดูบุตร เด็กนั้นมักถูกทำร้ายหรือปล่อยปละละเลยเด็กมาก ทั้งนี้บิดาหรือมารดาที่เหลืออยู่จะต้องพยายามจัดการงานราวกับเป็นทั้งบิดา และมารดาในคนเดียวกัน ซึ่งมักจะทำได้ไม่สำเร็จ ถ้าหากในเรื่องการเลี้ยงดูเด็กขาดตกบกพร่องไปก็จะเข้าข่ายการปล่อยปละละเลยเด็ก นอกจากนั้นการที่อยู่ลำพังเพียงคนเดียวแต่ต้องดูแลเด็ก วิธีการลงโทษจึงจำเป็นต้องได้ผล บิดามารดาจึงมักใช้การเขียนตีทารุมเด็กเพื่อควบคุมให้อยู่กับที่ได้ตามต้องการโดยเร็ว²⁷

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 85-86.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 82.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 82.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

4. บิดามารดาวัยรุ่น (Adolescent Parents)

มารดาที่มีบุตรในช่วงอายุยังเป็นวัยรุ่น มักมีปัญหาในการพัฒนาการทั้งตัวมารดาเอง และบุตรด้วยและยิ่งจะมีปัญหามากขึ้น ถ้ามารดาวัยรุ่นนั้นต้องอยู่เพียงคนเดียว เนื่องจากอีกฝ่ายทอดทิ้งไป ลักษณะเฉพาะของเด็กวัยรุ่นคือ ความรับผิดชอบต่ำ และความหุนหันพลันแล่น ซึ่งจะเป็ผลเสียหายสำหรับคนที่อยู่ในฐานะเป็นบิดามารดา ดังนั้น บิดามารดาที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นจึงมีความเสี่ยงสูงในการทำร้ายหรือละเลยเด็ก ยิ่งไปกว่านั้น เด็กวัยรุ่นหลายคนยอมตั้งครรรค์ เนื่องจากว่าในวัยเด็กพวกเขาไม่ได้รับความรักอย่างพอเพียง จากแรงจูงใจนี้เอง ทำให้บิดามารดาวัยรุ่นไม่สนใจกับความต้องการของเด็กทารก แต่สนใจเฉพาะความต้องการของตนเองเท่านั้น และยิ่งหนัก เจื่อนใจนี้จะนำไปสู่การทำร้าย หรือมีฉะนั้นกับปล่อยปละละเลยเด็ก²⁸

5. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family)

ครอบครัวเดี่ยว คือ ครอบครัวที่จะประกอบด้วยบิดามารดาและบุตร ซึ่งเป็นครอบครัวขนาดเล็กตามสภาพความเจริญของสังคม ความผูกพันระหว่างสมาชิกของครอบครัวเริ่มห่างเหินจากกันโดยอิทธิพลความเจริญทางเศรษฐกิจ ในสังคมตะวันตกครอบครัวเดี่ยว เป็นสิ่งที่พบบ่อยทั่วไป ซึ่งเหมือนกับครอบครัวไทยสมัยใหม่ ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการออกไปเป็นครอบครัวเดี่ยว เหมือนในสังคมตะวันตก การเป็นครอบครัวเดี่ยวทำให้มีความกดดันต่อการเผชิญปัญหาเศรษฐกิจตามลำพัง และเด็กอาจจะเป็นที่รองรับอารมณ์ของบิดามารดาได้ง่าย ถ้าเด็กมีส่วนเป็นปัญหาด้วยแล้ว โอกาสที่จะถูกตีถูกทำร้ายยังมีมาก และเมื่อเพื่อนบ้านพบเห็นบิดามารดาอาจจะอ้างว่าเป็นการอบรมสั่งสอนบุตร ซึ่งในครอบครัวขยายเด็กจะมีที่รองรับหลบความรุนแรงได้ ในกรณีบิดามารดาจะอ้างว่าเป็นการตีเพื่ออบรมสั่งสอน เด็กอาจจะวิ่งไปหลบที่ตายาย, ปู่ย่า หรือมีฉะนั้นญาติผู้ใหญ่ก็จะขอร้องให้บิดามารดาลดการใช้ความรุนแรงต่อบุตรลงได้²⁹

6. ครอบครัวขยาย (Extended Family)

ครอบครัวขยาย คือ ครอบครัวที่จะประกอบด้วย บิดามารดา บุตร ปู่ย่า ตายาย ลุง ป้า น้า และอา มีความผูกพันกันทางสายโลหิตมาก ทุกคนในครอบครัวให้ความรักใคร่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเคารพเชื่อฟังกันตามลำดับอาวุโส ในอดีตที่ผ่านมาครอบครัว

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83-84.

ขยายเป็นแหล่งที่ให้การสนับสนุนด้านอารมณ์จิตใจ ให้การเรียนรู้ในทักษะการเลี้ยงดูเด็ก และเป็นแหล่งเศรษฐกิจยามคับขัน ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) และครอบครัวขยายตัดขาดลง ในครอบครัวที่มีการทารุณเด็กพบว่า มีประวัติการปรับตัวไม่ได้ระหว่างคนรุ่นก่อน ๆ บางครั้งพบว่า ในครอบครัวที่มีการทารุณเด็กญาติ ๆ มักจะเข้าไปยุ่งวิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงความรับผิดชอบต่อผู้สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง สิ่งเหล่านี้ทำให้คนที่เป็บบิดามารดาเพิ่มความกดดันมากขึ้น จึงอาจพบการทารุณเด็กในครอบครัวขยายที่มีปัญหาขัดแย้งภายในครอบครัวได้³⁰

2.2.5 สาเหตุจากความสับสนในโครงสร้างในทางสังคม (Structural theory)

สิ่งแวดล้อมทางสังคมนับว่ามีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมมนุษย์มาก เช่น สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ภาวะการตกงาน (unemployment) ความแตกต่างในเรื่องวัฒนธรรมตลอดจนความแออัดในชุมชนใหญ่ มีผลทำให้ความกดดันหรือตึงเครียดมาก จากสาเหตุดังกล่าวโอกาสที่บิดามารดาจะใช้อารมณ์ทารุณบุตรย่อมมีมาก³¹

2.3 ผลกระทบการทารุณเด็กโดยบุคคลในครอบครัว

2.3.1 ผลกระทบต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็ก

จากผลการศึกษาของ A.H Green พบว่าเด็กที่ถูกทารุณหรือเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสมที่อยู่ในเกณฑ์อายุเฉลี่ย 8-15 ปี มีถึงจำนวน 8-3% ที่พยายามฆ่าตัวตาย และอีก 20% ที่มีพฤติกรรมทารุณร่างกายตนเองจนพิการ (Self-mutilative behavior)²²

และผลจากการศึกษาของ Anette Engfer & Klaus A. Schneewind ยืนยันว่าเด็กที่ถูกบิดามารดาทารุณรุนแรงบ่อย ๆ นั้นย่อมมีผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก การเจริญเติบโตช้า แคระแกรน มีอาการประสาทหรือวิตกกังวลสูง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ใน

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

³¹ วัชรินทร์ บัจเจกวิญญูสกุล, มาตรการป้องกันการทารุณกรรมเด็กที่สังคมคาดหวัง, หน้า 68.

ด้านทัศนคติของเด็กจะมองโลกในแง่ร้าย เกลียดชังผู้ใหญ่ จะมีความรู้สึกว่ามีบิดามารดาเข้มงวด กวดขันโหดร้ายทารุณกับเด็ก

ในด้านพฤติกรรม เด็กจะมีปัญหาด้านบุคลิกภาพ และแสดงออกสองกรณีคือ

1) เด็กจะมีบุคลิกภาพก้าวร้าว (Aggression) และมีปัญหาด้านความประพฤติ (conduct disorder) จึงมีโอกาที่จะกระทำผิดกฎหมายได้สูงมาก และเชื่อว่าเด็กมักจะทำอาชญากรรมต่อชีวิตร่างกายสูง

2) เด็กจะมีความวิตกกังวลสูง (Anxiety) ทำอะไรจะไม่ประสบความสำเร็จ และยังผลทำให้เด็กมีความรู้สึกสิ้นหวัง (helplessness) ขาดความมั่นใจ ท้อแท้ บางรายมีพฤติกรรมทำลายตนเอง (self-destructive act) หรือฆ่าตัวตายเป็นต้น³³

2.3.2 ผลกระทบต่อคุณภาพประชากรและสวัสดิภาพของสังคม

ผลเสียหายจากปัญหาการทารุณกรรมเด็ก โดยบุคคลในครอบครัวนี้ มีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของสังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาคุณภาพประชากรในประเทศไทย เพราะว่าเด็กที่ถูกทารุณกรรมมีผลทำให้ระดับสติปัญญาต่ำกว่าปกติ และมีศักยภาพในการเรียนรู้ต่ำมาก³⁴ และถ้าพิจารณาปัญหาการทารุณกรรมเด็กเป็นปัญหาสังคม จะเห็นได้ว่าปัญหาสังคมทุกปัญหามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ปัญหาหนึ่งมีผลกระทบที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ หรือมีผลเพิ่มความรุนแรง เพิ่มความซับซ้อนแห่งสาเหตุของปัญหาอื่น ๆ ในอนาคตปัญหาการทารุณกรรมเด็กจะเพิ่มขนาดของปัญหาและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น Richard Willey ให้ความเห็นว่า "อัตราการผลิตของจำนวนเด็กที่ถูกทารุณกรรม จะเพิ่มเป็นอัตราเรขาคณิต กล่าวคือ ถ้าผู้หญิงคนหนึ่งมีบุตร 4 คน

³²Pamela D Mayhal and Katherine E.Norgard, Child Abuse and Neglect: Sharing Responsibility (New York: John Wiley & Son,1983), p.105.

³³Antte Engfer & Klaus A. Schneewind, "Causes and Consequences of Harsh Parental Punishment, Child Abuse and Neglect", The International Journal Volume 6 No.1 1982.

³⁴Pamela D Mayhal and Katherine E. Norgard, Child Abuse and Neglect: sharing Responsibility, p.103.

และทบทวนารุณบุตรทุกคน เด็กทั้ง 4 คนก็จะมีแนวโน้มก่อให้เกิดครอบครัวที่มีการทรมานบุตรอีกจำนวน 4 ครอบครัวในอนาคต ดังนั้นจำนวนเด็กที่ถูกทารุณจะเพิ่มอัตราส่วนเช่นนี้เรื่อยไป"³⁵

2.4 แนวคิดในการปฏิบัติต่อเด็ก

ในการวิเคราะห์ความคิดในการปฏิบัติต่อเด็กนั้น มีองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ ตัวเด็ก พ่อแม่ และสังคมหรือรัฐ ทั้ง 3 ส่วนนี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในเชิงอำนาจ คือมีปฏิสัมพันธ์ (Reaction) และโต้ตอบซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้สามารถแบ่งแนวคิดในการปฏิบัติต่อเด็กออกเป็น 3 แนวคิดคือ³⁶

- 2.4.1 แนวคิด "เด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่"
- 2.4.2 แนวคิด "เด็กเป็นสมบัติของสังคม" (หรือรัฐ)
- 2.4.3 แนวคิด "เด็กมีสิทธิอำนาจในฐานะปัจเจกชน"

2.4.1 แนวคิดเด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่

แนวคิดนี้เกิดจากความคิดที่ถือว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ที่จะดำรงสังคมส่วนรวมเอาไว้ได้ เพราะสังคมส่วนรวมในสมัยแรกๆ ยังไม่มีความเข้มแข็งเหมือนรัฐในสมัยปัจจุบัน เช่น เป็นชนเผ่าต่าง ๆ แนวคิดนี้จึงเป็นแนวคิด "กระแสหลัก" (Mainstream) ในสังคมทุกแห่งพบได้มากที่สุด และฝังตัวอยู่ในสังคมอย่างลึกซึ้ง มีมาตั้งแต่สังคมโบราณจนกระทั่งสังคมปัจจุบัน แนวคิดนี้ถือว่าเด็กเป็นสมบัติส่วนตัวของพ่อแม่ สังคมภายนอกหรือรัฐหรือบุคคลทั่วไปไม่เข้าแทรกแซง พ่อแม่มีสิทธิและอำนาจเหนือลูกอย่างเด็ดขาด จะปฏิบัติต่อเด็กอย่างดีเลิสเพียงใดก็ได้ หรือจะลงโทษถึงขนาดสังหารชีวิตก็สามารถกระทำได้³⁷

³⁵Ed Magnuson, *Child Abuse: The Ultimate Betrayal Time* September 1983: p.33.

³⁶กิติพัฒน์ นนทพัฒน์, ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก: แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง, หน้า 53.

³⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 53-54.

แนวคิดนี้เริ่มก่อตัวตั้งแต่สมัยสุเมเรียนและบาบิโลน ตลอดมาจนสมัยกรีกและอียิปต์โบราณ และแนวคิดนี้มีอิทธิพลสูงมากในการปฏิบัติต่อเด็กในสมัยโรมัน³⁸ เพราะในสมัยโรมันความเข้มแข็งของรัฐมาจากพื้นฐานของครอบครัว และตระกูลที่สามารถเลี้ยงดูเด็กให้เป็นคนที่สามารถนำอำนาจมาสู่อาณาจักรโรมันได้ อำนาจหน้าที่ภายในครอบครัวมีสูงมาก กฎหมายโรมันทำให้สิทธิผู้ชายที่จะหย่าร้างหรือความตายให้แก่ภริยา และบุตรเช่นเดียวกันกับทาส³⁹

2.4.2 แนวคิดเด็กเป็นสมบัติของสังคม หรือรัฐ

แนวคิดนี้เกิดจากการเห็นความสำคัญของ "ส่วนทั้งหมดหรือส่วนใหญ่" ว่ามีความสำคัญกว่าส่วนย่อย โดยส่วนใหญ่มักเป็นที่รองรับส่วนย่อยเอาไว้ ส่วนย่อยไม่อาจดำรงอยู่ได้ถ้าปราศจากส่วนใหญ่นั่นเอง แนวความคิดนี้เป็นความคิดของอริสโตเติล ซึ่งเป็นรากฐานของความคิดเรื่องรัฐที่ว่า รัฐเป็นส่วนใหญ่มักจะเจกชนเป็นส่วนย่อยที่ดำรงอยู่ในรัฐ รัฐมีความสำคัญกว่าปัจเจกชน

แนวความคิดนี้ถือว่า รัฐมีความสำคัญทำให้เกิดการปฏิบัติต่อเด็กในฐานะที่เป็น "สมบัติของสังคม" (หรือรัฐ) พ่อแม่มีสิทธิอำนาจในตัวเด็กน้อยกว่าสังคมหรือไม่มีสิทธิอำนาจเหนือเด็กเลย ในบางวัฒนธรรมเด็กจะไม่ถือว่าเป็นบุคคลคนหนึ่งสมบูรณ์ จนกว่าสังคมจะขนานนามเด็กอย่างเป็นทางการ⁴⁰

แนวความคิดนี้สามารถเห็นได้ตั้งแต่ยุคนครรัฐของกรีกคือ รัฐสปาร์ตา ที่รัฐมีอำนาจเข้าอบรมเลี้ยงดูเด็กให้แข็งแรงเพื่อที่จะเป็นนักรบของรัฐต่อไป เด็กที่อ่อนแอจะถูกรัฐจกัตัดทิ้งไป และในวัฒนธรรมของชาวคริสเตียนก็ถือว่า สังคมมีความสำคัญกว่าครอบครัว คือ พ่อแม่ซึ่งในช่วงยุคคริสตศกาลกำลังเริ่มต้น ความสำคัญของระบบครอบครัวของโรมันกำลังเสื่อมสลาย

³⁸ ประธาน วัฒนวาณิชย์, กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนและกฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็ก (กรุงเทพมหานคร: จัดพิมพ์โดยแผนกพิมพ์เอกสาร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), หน้า 13-14.

³⁹ กิติพัฒน์ นนทัทมะคุลย์, ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก: แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง, หน้า 53.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

อำนาจหน้าที่ รัฐเริ่มแทรกแซงครอบครัว⁴¹ ดังหลักในสังคมคริสเตียนที่เด็กจะยังไม่เป็นที่ยอมรับ จนกว่าเขาจะได้รับการประกาศว่าเป็นชาวคริสเตียน (Christened) แล้ว⁴² แนวคิดการปฏิบัติ ต่อเด็กว่าเป็นสมบัติของรัฐ หรือสังคมได้สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีแนวคิดรัฐสมัยใหม่ (Modern State) รองรับ ซึ่งแนวคิดรัฐสมัยใหม่มีการพัฒนาตั้งแต่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (renaissance) เพื่อต่อต้านกับอำนาจศาสนาที่ครอบงำความคิดของยุโรปตลอดสมัยยุคกลาง แนวคิดเด็กเป็นสมบัติ ของรัฐหรือสังคมของรัฐสมัยใหม่ที่ปรากฏชัดเจน คือ แนวคิดของประเทศสัมคมนิยมที่รัฐมักจะเข้าไปอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อสืบทอดแนวความคิดของรัฐสังคมนิยมเอาไว้

2.4.3 แนวคิดเด็กมีสิทธิอำนาจในฐานะปัจเจกชน

รากฐานของความคิดนี้คือ แนวคิดปัจเจกชนนิยม (Individualism) ซึ่งให้ความสำคัญแก่บุคคลแต่ละคนว่า เป็นบุคคลหรือสิ่งซึ่งมีอยู่ได้ด้วยตนเองแยกออกได้ชัดเจนจาก สิ่งอื่น สามารถดำรงอยู่ มีอยู่ (being) โดยไม่ต้องอ้างอิงสิ่งอื่น ซึ่งแนวคิดปัจเจกชนเกิดจาก แนวคิดมนุษยนิยม (humanism) ซึ่งเป็นทัศนคติที่ถือว่ามนุษย์มีศักดิ์ศรีมีค่า และมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเอง โดยอาศัยเหตุผลและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ไม่ต้องอาศัยอำนาจเหนือธรรมชาติ แต่อย่างใด ทั้งแนวคิดปัจเจกชนนิยมและมนุษยนิยมเกิดขึ้นสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) เป็นความคิดที่แยกตัวออกจากความคิดของคริสตจักรที่ครอบงำความคิดของผู้คนตลอดสมัยยุคกลาง ในยุโรป

แนวคิดเด็กเป็นปัจเจกชนจึงมองเด็กในฐานะที่มีสิทธิอำนาจและคุณค่าเป็นมนุษย์ เท่าเทียมบุคคลทั่ว ๆ ไป ดังนั้นแม้เด็กจะอยู่ในครอบครัวในความดูแลของพ่อแม่ เด็กก็มีเสรีภาพ และสิทธิส่วนบุคคลอยู่ในตัวด้วย สังคมหรือรัฐจึงมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของเด็ก เช่นเดียวกับพ่อแม่ และทั้งเด็กและพ่อแม่ก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมทั้งสิ้น พ่อแม่มีสิทธิเป็นเจ้าของเด็กในฐานะ เป็นผู้ให้ กำเนิดหรือเหมาะสมสำหรับเด็ก (ในกรณีพ่อแม่บุญธรรม พ่อแม่อุปการะ หรือครอบครัวทดแทน) ตราบเท่าที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกวิธี ไม่เป็นที่เสื่อมเสียสวัสดิภาพทุกประการ และไม่ ขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก แต่เมื่อใดที่พ่อแม่บกพร่องหรือมีเหตุอันใดที่กระทบหน้าที่นี้ไม่ได้รับ

41 เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

42 เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

หรือชุมชนหรือองค์กรเอกชนต้องเข้าเป็นรัฐระ ช่วยเหลือแก้ไขโดยวิธีการที่เหมาะสม⁴³ เพื่อคุ้มครองสิทธิความเป็นปัจเจกชนของเด็กเอาไว้

แนวคิด "เด็กมีสิทธิในฐานะปัจเจกชน" ได้รับการยอมรับและเติบโตขึ้นอย่างเต็มที่ในสมัยปัจจุบัน คือ ศตวรรษที่ 20 เพราะแนวคิดมนุษยนิยมได้รับการยอมรับกันมากในยุคปัจจุบันจนสหประชาชาติได้ประกาศ "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน" ซึ่งแนวคิดมนุษยนิยมนี้เป็นรากฐานของแนวคิด "เด็กมีสิทธิในฐานะปัจเจกชน" ดังต่อมา พ.ศ. 2502 สหประชาชาติได้ประกาศ "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน และในปี พ.ศ. 2532 องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (Unicef) ได้ประกาศใช้ "อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก" ทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้แสดงออกถึงความคิด "เด็กมีสิทธิในฐานะปัจเจกชน" ที่เป็นความคิดที่ได้รับการยอมรับและรับรองกันมากที่สุดตามยุคปัจจุบัน

สำหรับในสังคมไทยนั้นแนวคิด กระแสหลัก (Mainstream) ในการปฏิบัติต่อเด็ก ก็คือแนวคิด "เด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่" ซึ่งแนวคิดนี้มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย สังคมไทยสมัยสุโขทัยนั้นมีการปกครองประชาชนที่มีเอกลักษณ์เด่นชัด คือ การปกครองที่เรียกว่า "พ่อปกครองลูก" ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของพ่อกับลูกในระดับครอบครัวด้วย การปกครองแบบพ่อปกครองลูก มาจากอุดมการณ์ของพระเจ้าอโศกมหาราชในอินเดีย โดยหลักสำคัญของการปกครองแบบพ่อปกครองลูกก็คือ พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติพระองค์เสมือนหนึ่งทรงเป็นพ่อของประชาชน กล่าวคือ ทรงปกครองดูแลประชาชนอย่างใกล้ชิดเหมือนพ่อดูแลลูก และขณะเดียวกันทรงมีอำนาจสิทธิขาดเหนือชีวิตลูก⁴⁴ การที่กษัตริย์ทรงมีสิทธิเด็ดขาดเหนือชีวิตประชาชน เสมือนเหนือชีวิตลูกนี้ อาจจะถูกกล่าวได้ว่าแบบแผนความสัมพันธ์ในครอบครัวพ่อก็อาจมีสิทธิเหนือชีวิตลูกเช่นกัน คำกล่าวนี้ยืนยันได้โดยข้อความในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ถือว่าบุคคลที่เป็นเมียและลูกมีสภาพเป็นทรัพย์สินสมบัติของพ่อหรือสามี พ่อแม่จะยกลูกให้เป็นมรดกตกทอดแก่ผู้อื่นก็ได้ เห็นได้ว่าสังคมในสมัยสุโขทัยเด็กถือ

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

⁴⁴ วิไลเลขา ถาวรชนสาร, ผศ. และคณะ, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ยูนิเคิตีโปรดักชั่น จำกัด, 2524), หน้า 50.

เป็นอำนาจสิทธิขาดของครอบครัวโดยเฉพะพ่อ⁴⁵

ในสมัยอยุธยาแม้การปกครองจะเปลี่ยนจาก "พ่อปกครองลูก" เป็นการปกครองแบบ"เทวราชา" คือ พระมหากษัตริย์เป็นเทพเจ้าลงมาจุติ แต่ภายในครอบครัวยังคงถือว่าพ่อมีสิทธิเหนือชีวิตลูกอยู่นั่นเอง และยังได้เน้นหลักการกตัญญูทวดทวดที่ โดยปรากฏอยู่ในกฎหมายที่ได้รับคติทางฮินดูระบุไว้ชัดเจนว่า ลูกหลานผู้ใดจะฟ้องร้อง ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ในโรงศาลไม่ได้ จะถูกโบยด้วยลวดหนังอย่างฉกรรจ์⁴⁶

แนวคิด "เด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่" ยังคงสืบทอดต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้นก่อนการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 จนเมื่อรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปการปกครอง เพื่อให้ทันสมัยอย่างประเทศตะวันตก ท้าให้อำนาจรัฐในสมัยนั้นเข้มแข็งและเริ่มพัฒนาเข้าสู่รูปแบบรัฐสมัยใหม่ (Modern State) รัฐในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเริ่มเข้าแทรกแซงอำนาจของสถาบันครอบครัวที่มีเหนือเด็ก แต่แนวคิดที่ว่าเด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่ก็ยังคงเป็นแนวคิดหลักของสังคมไทยสมัยนั้นอยู่ แนวคิดเด็กเป็นสมบัติของรัฐหรือสังคมได้มีบทบาทมากขึ้นก็เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2478 ที่มีพระราชบัญญัติประถมศึกษาเป็นการที่รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับให้เด็ก เพื่อปลูกฝังความคิดอุดมการณ์ของรัฐให้แก่เด็ก ส่วนแนวคิด "เด็กมีสิทธิในฐานะปัจเจกชน" เพิ่งเกิดขึ้นในสังคมไทยพร้อมกับการยอมรับของแนวคิดนี้ในโลกตะวันตกดังที่สหประชาชาติได้ประกาศ"ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน" "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน" และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กประเทศไทย ในฐานะที่อยู่ร่วมในประชาคมโลก และได้เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติจึงได้รับอิทธิพลของแนวคิด "เด็กมีสิทธิในฐานะปัจเจกชน" มาด้วยอย่างไรก็ตาม แนวคิดหลักในสังคมไทยในการปฏิบัติต่อเด็กยังมองว่า เด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่อยู่ เพราะแนวคิดนี้ได้ฝังรากลึกในสังคมไทยมาเป็นเวลานานแล้ว ส่วนแนวคิดเด็กเป็นสมบัติของรัฐก็เข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทยในยุคปัจจุบันนี้เอง

⁴⁵ กิติพัฒน์ นนทบุรีมະคูลย์, ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก: แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง, หน้า 46-48.

⁴⁶ วิไลเลขา ถาวรธนสาร, ผศ. และคณะ, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย หน้า 386.

2.5 บทบาทของรัฐในการคุ้มครองเด็กที่ถูกทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัว

บทบาทของรัฐในแต่ละยุคสมัยย่อมแตกต่างกันไป ทั้งนี้แล้วแต่ว่าสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้นเป็นเช่นไร ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมานี้จะเป็นตัวกำหนดบทบาทของรัฐ ในระบอบประชาธิปไตยนั้นเราถือว่ารัฐเกิดมาเพื่อมนุษย์ เพื่อจะให้ประโยชน์ นานาประการแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัฐ ถือว่าเป็นหน้าที่อันชอบธรรมที่รัฐจะพึงอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรและถือเป็นสิทธิอันชอบธรรมที่ประชาชนจะได้รับประโยชน์จากรัฐหน้าที่ของรัฐโดยทั่วไปไม่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ทั้งนี้ก็แล้วแต่หลักการและการปกครองประเทศ ประเทศใดที่เป็นรูปแบบเผด็จการหน้าที่ของรัฐก็จะหย่อนลงไป สิทธิของประชาชนก็จะน้อยลงไป ส่วนในระบอบประชาธิปไตย เน้นตัวบุคคลเป็นเกณฑ์ ดังนั้นขอบเขตหน้าที่ของรัฐจึงกว้างขวางสอดคล้องกับเจตนารมณ์และประโยชน์สุขของราษฎร กล่าวโดยทั่วไปแล้วหน้าที่หลัก ๆ ที่รัฐจะต้องกระทำคือหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย นอกเหนือไปจากการรักษาอธิปไตยของรัฐ และการให้บริการสังคม แต่เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างทั้งในทางร่างกายและจิตใจ มีทั้งผู้ที่อ่อนแอและผู้ที่แข็งแรง มีทั้งผู้ที่เห็นอกเห็นใจผู้อื่นเห็นแก่ส่วนรวมและผู้ที่เห็นแก่ตัวและฉลาดแกมโกง ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมจึงไม่อาจราบรื่นเสมอไป ซึ่งความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอันเนื่องมาจากการแข่งขันซึ่งผลประโยชน์ และการละเมิดสิทธิในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอาจเกิดขึ้นได้เสมอ ในภาวะการณ์เช่นนี้จึงต้องมีกฎระเบียบที่มีลักษณะบังคับให้สมาชิกของสังคมทุกคนต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดหลักประกันว่า บุคคลจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง และเพื่อให้ผู้ที่ละเมิดสิทธิผู้อื่นต้องถูกลงโทษตามกฎหมายของสังคมโดยยุติธรรม ทั้งนี้เพราะถือว่าการรักษาความยุติธรรมเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิผลประโยชน์พื้นฐานของบุคคลซึ่งจะให้ประโยชน์แก่ทุกคนในสังคม นอกจากนั้นยังช่วยให้สังคมส่วนรวมมีความสงบเรียบร้อย หน้าที่ประการอื่นที่รัฐจะต้องดูแลรับผิดชอบในฐานะผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในนามของสังคมส่วนรวม เช่น การป้องกันประเทศ การให้บริการสวัสดิการสังคม

แต่กระนั้นก็ดี การที่สังคมหรือรัฐจะดำรงอยู่ได้จำเป็นต้องมีสถาบันต่าง ๆ ทำหน้าที่พื้นฐาน เช่น สถาบันครอบครัวทำหน้าที่ดำรงจำนวนประชากร ทั้งทางด้านขยายจำนวน และการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถทำหน้าที่ให้แก่สังคม สถาบันเศรษฐกิจทำหน้าที่ในการการผลิตและการแบ่งสรรปันส่วนผลิตผลอันเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกในสังคม สถาบันการเมืองทำหน้าที่ปกครองดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และระดมความร่วมมือของสมาชิกใน

สังคม สถาบันการศึกษาทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ความคิดและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ โดยเฉพาะในส่วนของสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันพื้นฐานที่สุดที่มีมาคู่กับสังคมมนุษย์ทุกยุค ทุกสมัยและทุกระดับของสังคม ในอดีตครอบครัวทำหน้าที่ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการให้กำเนิดบุตร การให้การอบรมเลี้ยงดู การทะนุถนอม การปกครอง การศาสนา ซึ่งทุกสถาบันที่แยกออกไปต่างจากในปัจจุบันตั้งแต่เดิมล้วนรวมอยู่ในสถาบันครอบครัวทั้งสิ้น⁴⁷

ในเมื่อสถาบันครอบครัวเป็นตัวแทนของสังคมในการให้กำเนิดสมาชิกใหม่ ให้การอบรมเลี้ยงดูและถ่ายทอดระเบียบแบบแผน ค่านิยม ปทัสถานของสังคมไปยังเด็กเพื่อให้เติบโตเป็นสมาชิกที่ทำหน้าที่ให้แก่สังคมได้เต็มที่ รัฐจึงเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัวและเข้ามาปกป้องคุ้มครอง⁴⁸ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดามารดา เนื่องจากรัฐถือว่าตลอดระยะเวลาการเจริญเติบโตของเด็กนั้น เด็กคือสิ่งมีชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ การที่เด็กไม่สามารถจัดสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตนหรือแม้จนกระทั่งจะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งภาวะต่าง ๆ ที่ต้องรับผิดชอบต่อเด็ก ต่อความมีชีวิตรอดของเด็ก ความเจริญเติบโตทางร่างกายและจิตใจ และท้ายที่สุดต่อการปรับตัวของเด็กให้เข้ากับมาตรฐานของชุมชน (Community Standards) การที่รัฐยอมรับและวางใจให้บิดามารดา ผู้ปกครองมีอำนาจในฐานะบิดามารดาในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบุตร โดยมีข้อสมมติฐานที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. บิดามารดาเป็นผู้มีความเป็นผู้ใหญ่มากกว่า มีประสบการณ์และมีการตัดสินใจที่ดีกว่าเด็ก
2. บิดามารดาจะเป็นผู้กระทำในสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ที่ดีที่สุดต่อเด็ก⁴⁹

⁴⁷ยูท ธักดีเดชนันต์, "กฎหมายกับสังคม", ในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533), หน้า 9.

⁴⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

⁴⁹Mindy S. Rosenberg and Robert D. Hunt "Child maltreatment: legal and mental health issues" in Children, mental health, and the law, ed N. Dickon Reppucci Lois A. Withorn Edward P. Mulvey and John Monahan (Beverly Hills: Sage Publications, 1984), p.83-84.

จากความสัมพันธ์ภายในครอบครัวซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อชีวิตมนุษย์ เราและสังคม สังคมหรือรัฐจึงต้องให้ความสำคัญคุ้มครองสถาบันครอบครัว และเคารพในสิทธิที่บิดามารดาจะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนบุตรโดยมีความเป็นอิสระและปราศจากการแทรกแซงของรัฐ นั่นคือรัฐมีบทบาททำให้ความรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่อยู่ร่วมกันในชีวิตครอบครัว ซึ่งมาตรการในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของการอยู่ร่วมกันในชีวิตครอบครัว ปรากฏเป็นบทบัญญัติที่ใช้เป็นหลักสากลเพื่อให้มนุษยชาติยอมรับเป็นแนวทางปฏิบัติ และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญคือ

1. บัญญัติสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
2. อนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและ เสรีภาพขั้นมูลฐาน
3. บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

1. บัญญัติสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพในความเป็นอยู่ส่วนตัวของชีวิตครอบครัวที่จะไม่ถูกล่วงละเมิด โดยบัญญัติไว้ในข้อที่ 12 ว่า "บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยผลการในความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัวในเคหสถาน หรือในการสื่อสาร หรือจะถูกกลั่นแกล้งในเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอด หรือการกลั่นแกล้งดังกล่าวนั้น"

และในข้อที่ 16 (3) บัญญัติว่า "ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและหลักมูลฐานของสังคม และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ" เป็นต้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ทรงสิทธิมนุษยชนนั้นมิใช่จำกัดเฉพาะบุคคลแต่ละบุคคลเท่านั้น กลุ่มบุคคลดังเช่น "ครอบครัว" ก็ย่อมมีสิทธิบางประการอันควรถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชน และควรได้รับการคุ้มครองป้องกันด้วย⁵⁰

⁵⁰ วีระ โรจายะ, กฎหมายสิทธิมนุษยชน (กรุงเทพมหานคร: วิกตอรีการพิมพ์, 2524), หน้า 53.

2. อนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐาน ค.ศ.1950 (Convention for The Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)⁵¹

ประเทศสมาชิกของทวีปยุโรปได้ร่วมมือกันให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยจัดทำ "อนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐาน" โดยในคำปรารภของอนุสัญญาดังกล่าว ก็ได้อ้างถึงปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนองค์การสหประชาชาติว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อประกัน โดยสากล และมีประสิทธิภาพซึ่งการยอมรับและรักษาไว้ซึ่งสิทธิต่างๆ ที่ระบุไว้ นั่นก็คือการธำรง และทำให้ประจักษ์ผลซึ่งสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐาน โดยได้ระบุถึงสิทธิส่วนตัวและชีวิต ภายในกรอบคร่าวไว้ในมาตราที่ 8⁵²

จึงเห็นได้ว่าอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐานข้างต้นมีความคล้ายคลึงกับปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ ต่างมีจุดประสงค์ที่จะให้รัฐต่างๆ ให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพในกรอบคร่าว ซึ่งเป็นขั้นมูลฐานแก่บุคคลที่อยู่ในเขตแดนของรัฐนั้น ๆ

3. บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ในต่างประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา อาจกล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากที่สุดประเทศหนึ่ง ดังนั้นจึงเห็นควรที่จะได้กล่าวถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในความเป็นอยู่ส่วนตัวในชีวิตครอบครัว

ประเทศสหรัฐอเมริกาเคยมีรัฐธรรมนูญฉบับแรกคือ บทบัญญัติแห่งสมาพันธรัฐ (Articles of Confederation) ซึ่งกำหนดรูปแบบของรัฐเป็นแบบสมาพันธรัฐ (Confederation) อันมีความหมายถึงการรวมกลุ่มระหว่างรัฐด้วยกัน โดยอาศัยข้อตกลงมูลฐานหรือสนธิ

⁵¹Convention of November 4,1950 for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedom, The European Convention on Human Rights.

⁵²รัชนิกร โชติชัยสถิตย์, "การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน โดยอัยการ: วิเคราะห์ตามแนวทางสังคมสงเคราะห์," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527, หน้า 27.

สัญญาเป็นข้อผูกมัด แต่การจัดรูปแบบรัฐบาลแบบนี้มีผลเสียมากกว่าผลดี กล่าวคือ รัฐที่มารวมกันกลับมีอำนาจมากขึ้น ในขณะที่ประเทศหรือรัฐบาลกลางมีอำนาจน้อยจนแทบจะทำกิจการใดไม่ได้เลย ในเวลาต่อมาจึงได้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ขึ้น ซึ่งได้แก่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั่นเอง รัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดรูปของรัฐเป็นแบบสหพันธรัฐ Federation ซึ่งประกอบด้วยมลรัฐน้อยใหญ่และรัฐบาลกลาง (Federal Government) มลรัฐน้อยใหญ่ทั้งหลายจะต้องสละอำนาจอธิปไตยบางส่วนของตนให้แก่รัฐบาลกลาง รัฐบาลกลางมีอำนาจเท่าที่รัฐธรรมนูญให้ไว้⁵³ ไม่ว่าโดยชัดแจ้งโดยปริยาย⁵⁴

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาจะกลายเป็นรัฐธรรมนูญที่มีความสมบูรณ์เป็นแบบอย่างแก่หลายประเทศนั้น ได้มีการถกเถียงกันถึงการให้สัตยาบันแก่รัฐธรรมนูญ มีมลรัฐทั้ง 13 มลรัฐไม่เห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้อย่างยิ่ง เพราะรัฐธรรมนูญไม่ได้มีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และมีหลายมลรัฐที่ปฏิเสธไม่ยอมรับรัฐธรรมนูญ เว้นแต่ว่าจะมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในภายหลัง ต่อมาจึงได้มีรัฐต่างๆ เสนอบทบัญญัติเพิ่มรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภา⁵⁵

ฉะนั้นนับจาก ค.ศ. 1789 เป็นต้นมาได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เรียกว่าบทบัญญัติประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Bill of Rights) บทบัญญัติรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับสิทธิส่วนตัวของประชาชน อาทิเช่น

บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 1 ได้กล่าวถึงสิทธิของประชาชนในการนับถือศาสนา มีเสรีภาพในการพูด การพิมพ์ การชุมนุมกันด้วยความสงบ

⁵³ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายแองโกล-อเมริกา, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530, หน้า 95.

⁵⁴ วิสาร พันธนะ, "วิธีพิจารณาความอาชญาในสหรัฐอเมริกา" ตุลพาท 25 (กันยายน-ตุลาคม 2521), หน้า 39.

⁵⁵ ดวงจิตต์ คาประเสริฐ, กฎหมายแองโกลอเมริกันเบื้องต้น (กรุงเทพฯ: ฝ่ายตำราและอุปกรณ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528), หน้า 103.

บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 ได้กล่าวถึงสิทธิของประชาชนในการจัดวางทหาร
มิให้เข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของตน

บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 ได้กล่าวถึงสิทธิของประชาชนที่จะได้รับความปลอดภัย
ภายในร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และทรัพย์สินจากการตรวจค้น หรือยึดโดยไม่มีเหตุผลอัน
สมควร

บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 ได้กล่าวถึงสิทธิของประชาชนที่จะถูกบังคับให้เปิด
ความปรักปรำตนเองในคดีอาญาไม่ได้ เป็นต้น

คำว่า "สิทธิส่วนตัว" หรือสิทธิส่วนบุคคล (Right of Privacy) นั้นรัฐธรรมนูญ
สหรัฐอเมริกาไม่ได้เขียนหรือกล่าวไว้โดยตรง แต่เนื่องจากบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวข้างต้น
นั้น ศาลสหรัฐอเมริกาตีความว่าเป็นสิทธิส่วนตัวซึ่งเป็นสิทธิขั้นมูลฐานอย่างหนึ่งของมนุษย์ และถือ
ว่าสิทธิเช่นนี้มีอยู่ในรัฐธรรมนูญด้วย⁵⁶ อาจกล่าวได้ว่าสิทธิส่วนตัวนี้ เป็นจารีตประเพณีที่มีคุณค่าใน
สังคมของชาวอเมริกัน ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นในกฎหมาย, วัฒนธรรมและในการดำเนินชีวิตและ
หรือเป็นความต้องการทางด้านจิตใจของชาวอเมริกันด้วย⁵⁷

โดยความหมายแล้ว "สิทธิส่วนตัว" (Right of Privacy) ก็คือ สถานะที่บุคคล
รอดพ้นจากการสังเกต การรู้เห็น การสืบความลับ การรบกวนต่าง ๆ และมีความสันโดษไม่คิด
ต่อสัมพันธ์กับสังคม⁵⁸ หรือการอยู่คนเดียวลำพัง เป็นอิสระจากการแทรกแซงจากบุคคลอื่น⁵⁹
ในการทาหรือคิดสิ่งใดได้โดยไม่มีข้อผูกมัดหรืออะไรมาเหนี่ยวรั้ง⁶⁰

⁵⁶ คดี Roe V Wade, 410 U.S. 113 (1973).

⁵⁷ Michael A. Zimmerman, How to Implement Privacy and Security (Theorem Corporation, 1976), p.2.

⁵⁸ ชูชีพ บิดพะสิริ, "การละเมิดสิทธิส่วนตัว", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา
นิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525 หน้า 3.

⁵⁹ Michael A. Zimmerman, How to Implement Privacy and Security, p.1.

⁶⁰ พันธ ทัศนียานนท์, "สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย", วารสารนิติศาสตร์
ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (2533), หน้า 432.

ในขณะที่สิทธิส่วนตัวเป็นการแสดงออกมาในศตวรรษที่ 20 ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกา ก็ได้มีการยอมรับหลายครั้งในความสำคัญของความเป็นอิสระในความเป็นอยู่ส่วนตัวของชีวิตครอบครัว⁶¹ งานที่สิทธิส่วนตัวก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวด้วย แม้ว่าสิทธิเสรีภาพในครอบครัวนี้จะมีคำข้อความรับรองไว้ในบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ 1-8 ก็ตาม แต่กระนั้นก็ดี ในบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 9 (The ninth amendment) ได้บัญญัติว่า "บรรดาสิทธิที่จําแนกไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ จะตีความให้เป็นการปฏิเสธหรือรีดถอนสิทธิของผู้อื่นไม่ได้" [The enumeration in the Constitution, of certain rights, shall not be construed to deny or disparage others retained by the people.] หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การที่ได้มีการรับรองสิทธิบางประการไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น มิได้หมายความว่าประชาชนจะไม่มีสิทธิที่ไม่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ถ้าหากว่าเป็นสิทธิของประชาชนอยู่แล้ว ก็จะไปตัดสิทธิของเขาไม่ได้

ทั้งในบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 14 (The fourteenth amendment) มีข้อความตอนหนึ่งบัญญัติว่า "...มลรัฐใดจะรีดถอนสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคลโดยไม่ชอบด้วยกระบวนการแห่งกฎหมายไม่ได้..." ["nor shall any State deprive any person of life, liberty, or property, without due process of law."]

จึงเห็นได้ว่า นอกจากศาลจะถือว่าสิทธิในครอบครัวเป็นสิทธิส่วนตัวที่ขยายออกไปแล้ว ยังเป็นสิทธิที่สืบเนื่องมาจากกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย (due process) อีกด้วย นับได้ว่าศาลได้ทำการสืบทอดเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในส่วนของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเหมาะสมจริงจัง

จากคำตัดสินของศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวกับสิทธิในครอบครัวตามรัฐธรรมนูญได้มีการยอมรับว่า สิทธิขั้นมูลฐานในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัวของบุคคลนั้น เกี่ยวข้องถึง การสมรส⁶² (marriage), การสืบพันธุ์⁶³ (procreation), การคุม

⁶¹Betsy Booth, "Underprivileged Communications: The Rational for a Parent-Child Testimonial Privilege," p. 1181.

⁶²คดี Zablocki v.Redhail, 434 U.S.374 (1978)

⁶³คดี Skinner v.Oklahoma, 316 U.S.535 (1942)

กำเนิด⁶⁴ (contraception), การแท้ง⁶⁵ (abortion), ความสัมพันธ์ในครอบครัว⁶⁶ (family relationships) และการเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตร⁶⁷ (rearing and education of children) ในฐานะที่ได้รับการคุ้มครองจากบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 9 และกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย (due process) ตามบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14 ซึ่งเป็นหลักใหญ่ที่สำคัญในการพัฒนารัฐธรรมนูญ⁶⁸

ในคดี Meyer v. Nebraska และคดี Pierce v. Society of Sister ได้ยอมรับว่ามีสิทธิในครอบครัวในกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยคดี Meyer, ศาลไม่ยอมให้เข้าบทบัญญัติที่ห้ามการสอนภาษาต่างประเทศแก่เด็กในโรงเรียนประถม โดยศาลถือว่าเป็นการละเมิดบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 14 ว่าด้วยกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย (due process) และเน้นให้เห็นถึงความสำคัญในสิทธิของบิดามารดาในการตัดสินใจ ซึ่งมีอำนาจอิสระจากอำนาจบังคับของมลรัฐ หรือการแทรกแซงจากรัฐบาลในคดี Pierce, ศาลไม่ยอมรับกฎหมายของมลรัฐ Oregon ที่บังคับให้เด็กเข้าศึกษาในโรงเรียนของรัฐ โดยศาลถือว่ากฎหมายนี้เป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบิดามารดาในการเลี้ยงดูและในการให้การศึกษาแก่บุตรของเขา ทั้งนี้ตามกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย (due process) แห่งบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14

แนวทางของคดี Meyer และ Pierce ได้รับการยืนยันอย่างชัดเจนอีกครั้งหนึ่งในคดี Griswold v. Connecticut ซึ่งศาลในคดีนี้ไม่เห็นด้วยกับกฎหมายที่ห้ามการคุมกำเนิด ผู้พิพากษา Douglas ถือว่าเป็นสิทธิส่วนตัวในการสมรสซึ่งควรได้รับการปกป้องคุ้มครองจากศาลอย่างเต็มที่ในการแทรกแซงของรัฐโดยท่านได้ให้เหตุผลไว้ว่า

⁶⁴คดี Carey v. Population Servs. Int'l, 431 U.S. 678 (1977) และคดี Griswold v. Connecticut, 381 U.S. 479 (1965)

⁶⁵คดี Roe v. Wade, 410 U.S. 113 (1973)

⁶⁶คดี Moor v. City of E. Cleveland, 431 U.S. 494, 499 (1977)

⁶⁷คดี Pierce v. Society of Sisters, 268 U.S. 510, 535 (1925)

⁶⁸Comment, "Development in the law : The Constitution and the Family", Harvard Law Review Vol.93 (April 1980), p.1162.

พวกเราได้เห็นพ้องต้องกันแล้วว่า สิทธิส่วนตัว (Right of Privacy) นั้นมีมานานแล้วก่อน The Bill of Rights, ก่อนมีการตั้งพรรคการเมืองและก่อนระบบการศึกษาของประเทศเรา การสมรสนั้นเป็นลักษณะของความผูกพันใกล้ชิดที่มีอาจล่วงเกินได้ มันเป็นการร่วมมือกันในการค้างานวิถีชีวิต, ความสามัคคีปรองดองของการดำเนินชีวิต โดยไม่จำเป็นต้องยึดติดกับนโยบายทางการเมืองความซื่อสัตย์จงรักภักดีของทั้ง 2 ฝ่าย มิได้ขึ้นอยู่กับการค้า หรือโครงสร้างของสังคม ซึ่งเหตุผลทั้งหมดดังกล่าวมานี้ถือว่าเป็นจุดสำคัญอันประเสริฐในการวินิจฉัยคดีนี้

หลักของกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นความใกล้ชิดสนิทสนมในชีวิตครอบครัว ที่ว่าสมควรจะได้รับการคุ้มครองให้มีอิสระนั้น ได้เริ่มบังเกิดผลมากขึ้นในคดี Roe v. Wade⁶⁹ ซึ่งศาลเห็นว่ากฎหมายของมลรัฐ Texas ที่ห้ามการทำแท้งนั้นมิได้เป็นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยผู้พิพากษา Blackmun ได้ให้เหตุผลไว้ดังนี้

สิทธิส่วนตัวนั้น เป็นสิทธิขั้นมูลฐานของประชาชนที่ควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแม้รัฐธรรมนูญจะไม่ได้กล่าวถึงสิทธิส่วนตัวไว้โดยตรงก็ตาม แต่ก็ควรจะยอมรับว่าสิทธิเช่นนี้มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิส่วนตัวนี้ ขยายไปครอบคลุมถึงเรื่องการสมรส การสืบพันธุ์ การคุมกำเนิดความสัมพันธ์ในครอบครัว และการเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร และขยายกว้างรวมไปถึงการตัดสินใจของหญิงที่จะทำแท้งหรือไม่ด้วย

ต่อมาศาลในคดี Moore V City of Cast Eleveland ได้ขยายการคุ้มครองไปถึงสิทธิครอบครัวในการที่จะอยู่ร่วมกัน โดยศาลไม่ยอมรับกฎหมายของมลรัฐที่จำกัดจำนวนสมาชิกของครอบครัวในเคสดานที่ห้ามมิให้พหุสถานชายเข้ามาอยู่ในครอบครัวด้วย และในที่นี้ผู้พิพากษา Powell ได้ให้เหตุผลว่า

⁶⁹Roe v. Wade, 410 U.S.113 (1973)

ในคดี Meyer, Griswold และ Roe นั้นได้เป็นแนวบรรทัดฐานที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม ส่วนตัวของชีวิตครอบครัวซึ่งรัฐไม่อาจล่วงล้ำเข้าไปได้ ทั้งนี้เพราะครอบครัวนั้นมีความสำคัญในการค้าจุนช่วยเหลือสมาชิกของครอบครัวในช่วงที่กำลังลำบาก เคือคร็อน สมาชิก ย่อมรอนเอียงเข้าหาซึ่งกันและกัน ในการดำรงชีพ, ในการศึกษาหรือสร้างความปลอดภัยใน ชีวิตครอบครัวของเขา

จากทัศนะของศาลตัดสินศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา แสดงให้เห็นว่าสิทธิเสรีภาพในครอบครัว นั้นได้รับการคุ้มครองป้องกัน ภายใต้รัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 และฉบับ ที่ 14 ซึ่งแนวความคิดนี้ก็เป็เหตุผลเพียงพอในการให้บุคคลในครอบครัวมีอิสระและเสรีภาพใน การที่จะกระทำกิจกรรมเช่นใดที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันภายในครอบครัวของตนเองได้ ทั้งนี้ก็เพราะ ว่าสถาบันครอบครัวนั้นถือว่าเป็นหน่วยมูลฐานหนึ่งที่สำคัญของสังคมส่วนรวมนั่นเอง

จึงเห็นได้ว่า แนวความคิดทางตะวันตกเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพส่วนตัวนั้นมีส่วนสัมพันธ์กับ ปรัชญาการเมืองและกฎหมายโดยตรง ลักษณะสำคัญของสิทธิเสรีภาพส่วนตัวตามทัศนะของฝ่าย ตะวันตกนั้นถึงความเป็นตัวของตัวเอง ความมีเหตุผลของปัจเจกชนซึ่งมอบอำนาจรัฐในฐานะ เป็นศัตรูต่อสิทธิเสรีภาพของตนเอง ลักษณะดังกล่าวนี้จัดว่าเป็นค่านิยมทางสังคม หรือวัฒนธรรม ของฝ่ายตะวันตกโดยแท้⁷⁰

เมื่อพิจารณาด้านเด็กแล้ว เด็กจะอยู่ในความดูแลเลี้ยงดูของบิดามารดาภายในครอบ- ครัว เพราะความอ่อนเยาว์ทางจิตใจร่างกายจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองจากบิดามารดาเสมอ อย่างไรก็ดีตามเด็กก็มีสิทธิคุณค่า มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เท่าเทียมบุคคลทั่ว ๆ ไป มีความ สำคัญในฐานะ เป็นปัจเจกชนซึ่งแนวความคิดที่สังคมยอมรับว่าเด็กมีสิทธิในฐานะปัจเจกชนนั้น ได้ รับการยอมรับและเติบโตขึ้นมาในปัจจุบัน โดยองค์การระหว่างประเทศได้พยายามกำหนดข้อพึง ปฏิบัติและกติการะหว่างประเทศที่รับรองสิทธิเด็กขึ้น ให้รัฐต่าง ๆ ยึดถือปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้ สถานภาพของเด็กในประเทศต่าง ๆ ดีขึ้น คำประกาศและข้อตกลงที่เกี่ยวกับสิทธิเด็ก คือ

⁷⁰พณีส ทศนิยานนท์, "สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย", หน้า 439.

1. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ประกาศโดยสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 โดยถือเอาวันประกาศนี้เป็นวันสิทธิมนุษยชนด้วย แม้ว่าปฏิญญานี้จะไม่มีฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ก็เป็นที่เคารพที่ได้รับการยอมรับ โดยมติเอกฉันท์จากที่ประชุมประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติทุกประเทศ มีพันธะทางศีลธรรมที่จะต้องปฏิบัติตาม

เกี่ยวกับสิทธิของเด็กนั้น ปฏิญญาฯ ได้ระบุไว้เป็นการเฉพาะในข้อ 25 (2) ว่า "มารดาและเด็กขบถที่จะได้รับการดูแลและความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งหลายไม่ว่าเป็นบุตรในหรือนอกสมรสย่อมได้รับความคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน"

นอกจากนี้ปฏิญญาก็ยังรับรองสิทธิในด้านอื่น ๆ ของบุคคลซึ่งรวมทั้งเด็กด้วย เช่น ความมีอิสระ เสรีภาพและเท่าเทียมกันโดยไม่มีกรณีงานในเรื่องเชื้อชาติ กานินดิ สีมิว เพศ ศาสนา ภาษา ความเชื่อทางการเมือง ฯลฯ ความเป็นอิสระจากการถูกบังคับให้เป็นทาส การได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันทางกฎหมาย การได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ฯลฯ

2. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขององค์การสหประชาชาติ

สมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติได้ลงมติเห็นชอบในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อปี พ.ศ. 2502 ซึ่งรับรองสิทธิมนุษยชนของเด็กไว้ เช่น

ข้อ 2 "เด็กและเยาวชนพึงได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองเป็นพิเศษ อันจะช่วยทำให้เด็กสามารถพัฒนาทั้งทางกาย ทางสมอง และจิตใจ เพื่อให้ได้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติชน"

ข้อ 4 "เด็กและเยาวชนพึงได้รับการดูแลและคุ้มครองเป็นพิเศษทั้งเมื่ออยู่ในครรภ์ และภายหลังเมื่อคลอดแล้ว..."

และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กได้รับการพัฒนาเป็นอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ. 2532 ขององค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (Unicef) โดยมีสาระสำคัญเหมือนกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยได้ขยายความเพิ่มเติมรายละเอียด

บทนำของอนุสัญญาได้ระบุว่า "สหประชาชาติได้ประกาศในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

มาตรา 3 "การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับเด็กไม่ว่าจะเป็นสถาบันสังคม สงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานบริหารของรัฐ หรือองค์การนิติบัญญัติใด ๆ

จะต้องยึดถือประโยชน์ที่ดีที่สุดของเด็กเป็นสิ่งแรกในการพิจารณา"

เห็นได้ว่ารัฐมีส่วนที่จะต้องให้การรับรองและคุ้มครองความเป็นอิสระของสถาบันครอบครัว เพื่อที่จะให้สิทธิแก่บิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรไปตามวิถีทางที่เหมาะสม โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ และรัฐต้องให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็ก เพราะเด็กมีความสำคัญต่อรัฐในฐานะพลเมืองซึ่งจะต้องเจริญเติบโตเป็นคนรุ่นต่อไป ที่จะสืบทอดรักษาสังคมเอาไว้ เด็กจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นพื้นฐานที่จะสืบทอดเชื้อสาย เผ่าพันธุ์และสังคมเอาไว้ เพื่อดำรงรักษาและสร้างความก้าวหน้าแก่สังคม และเด็กมีสิทธิและฐานะ เป็นปัจเจกชนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

ดังนั้นแม้เด็กจะอยู่ในครอบครัวในความดูแลของบิดามารดา เด็กที่มีเสรีภาพและสิทธิส่วนบุคคลอยู่ในตัวด้วย สังคมหรือรัฐก็มีส่วนร่วมเป็นผู้รับผิดชอบเด็กเช่นเดียวกับบิดามารดา และทั้งเด็กและบิดามารดาก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมทั้งสิ้น บิดามารดามีสิทธิเป็นเจ้าของเด็กในฐานะเป็นผู้ให้กำเนิดหรือเหมาะสมสำหรับเด็ก ตราบเท่าที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกวิธีไม่เป็นที่เสื่อมเสียสวัสดิภาพทุกประการ และไม่ขัดขวางต่อการพัฒนาการของเด็ก แต่เมื่อใดที่บิดามารดาบกพร่องหรือมีเหตุอันใดที่กระทบหน้าที่นี้ไม่ได้ รัฐต้องเข้าเป็นธุระช่วยเหลือแก้ไขโดยวิธีการที่เหมาะสม⁷¹

เพราะฉะนั้นเมื่อบิดามารดาผู้มีอำนาจหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก แต่กลับเป็นผู้ก่อให้เกิดภัยอันตราย โดยใช้อำนาจปกครองเกี่ยวกับตัวบุตรโดยมิชอบ ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุตรได้ โดยบิดามารดามีการกระทำที่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำในการดูแลบุตรที่สังคมจะยอมรับได้ (below minimum standards of care which the community will tolerate) ซึ่งมาตรฐานนี้วินิจฉัยตามความรู้สึกของวิญญูชนที่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ โดยขึ้นอยู่กับสุขภาพ อายุ สติปัญญา และความรู้สึกรับผิดชอบของบุตรแต่ละคน การใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบนี้ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต สุขภาพทางกายหรือจิตใจ หรือสวัสดิภาพของตัวบุตร อาทิเช่น การลงโทษเจียนตบตรอย่างทารุณอยู่ตลอดเวลา⁷² ดังนั้นรัฐต้องเข้าแทรกแซงครอบครัวเพื่อคุ้มครอง

71 กิติพัฒน์ นนทัทมะคุลย์, "ปัญหาการทารุณกรรมและปล่อยปละละเลยเด็ก: แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง", หน้า 57.

72 ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2535), หน้า 600-601.

สวัสดิภาพเด็ก การเข้าแทรกแซงสถาบันครอบครัวโดยรัฐมีแนวความคิดเป็นหลักให้อำนาจรัฐในการเข้าแทรกแซงอยู่ 2 แนวความคิด

1. แนวความคิด police power
2. แนวความคิด parens patriae

แนวความคิด police power

แนวความคิด police power เป็นแนวความคิดในทางกฎหมายมหาชน (public law) เดิมที่อำนาจนี้เป็นส่วนหนึ่งในอำนาจของพระมหากษัตริย์ แต่ในระบอบประชาธิปไตยหมายถึงอำนาจทั่วไปของรัฐบาลในฐานะผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่ารัฐมีอำนาจชนิดหนึ่ง เรียกว่า police power หรืออำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ ศาลสูงสหรัฐเคยให้คำจำกัดความอำนาจรัฐเช่นว่านี้ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในทุกรัฐว่า หมายถึง อำนาจในทางสาธารณสุข จัดให้ราษฎรมีสวัสดิภาพ มีศีลธรรม มีสวัสดิการหรือความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งกล่าวโดยสรุปก็คือ อำนาจปกครองราษฎรทั้งหลายให้มีความสุขนั่นเอง⁷³

การใช้อำนาจเช่นว่านี้ ในทางนิติบัญญัติแสดงออกโดยการตรากฎหมาย เช่น ตรารัฐธรรมนูญในรูปกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตลอดจนพระราชบัญญัติอื่น ๆ ในส่วนของการใช้อำนาจรัฐทางบริหาร รัฐต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยควบคุม สอดส่องดูแลและเร่งรัดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งเท่ากับเป็นการรักษาไว้ซึ่งอำนาจรัฐประการหนึ่งด้วยนั่นเอง นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจรัฐฝ่ายตุลาการ ก็ต้องจัดให้มีองค์กรพิจารณาพิพากษา เมื่อมีการนำตัวผู้ฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวข้างต้นมาฟ้องร้อง

ดังนั้นการที่รัฐเข้าแทรกแซงสถาบันครอบครัวที่ทันทูที่บกพร่อง เพื่อเข้าให้ความคุ้มครองแก่เด็กโดยแนวความคิด police power เพราะว่าโดยธรรมชาติรัฐมีอำนาจเต็มบริบูรณ์ที่จะปกป้องพลเมืองของรัฐให้พ้นจากภัยอันตราย จากบุคคลซึ่งกระทำความผิดเป็นผู้มีอันตรายต่อสังคม โดยอาจต้องมีการกำหนดข้อบังคับเป็นการปกป้องจากบุคคลซึ่งมีพฤติกรรมเป็นอันตราย

⁷³Donald Brieland and John Allen Lemmon, Social work and the law, 2 (Minnesolta: West Publishing, 1987), p. 137-138.

แนวความคิด parens patriae

แนวความคิด parens patriae เริ่มมาจากกฎหมายอังกฤษ (Common Law) ซึ่งถือว่ากษัตริย์เป็นบิดาของประเทศ (the king as "Father of the country") โดยกษัตริย์จะให้อำนาจ chancellor ในการคุ้มครองเด็กทั้งหมดในอาณาจักรของพระองค์ อำนาจดังกล่าวถูกจำกัดเฉพาะในสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กในบัจจุบันหรืออนาคตที่ถูกคุกคามความปลอดภัย ซึ่งเหตุผลของการใช้อำนาจดังกล่าวนี้ เนื่องมาจากผู้ปกครองรัฐต้องการช่วยเหลือพลเมือง ซึ่งไม่สามารถพอที่จะดูแลรักษาตนเอง เพราะเนื่องจากอายุหรือความสามารถด้านจิตใจ ในปัจจุบันความมุ่งหมายของ แนวความคิด parens patriae ก็เป็นเช่นเดียวกับในอดีตคือ ถือว่ารัฐมีอำนาจพิเศษในฐานะที่เป็นบิดามารดาของประเทศชาติ ที่จะปกป้องคุ้มครองผู้เยาว์ให้พ้นจากภัยอันตรายหรือความเสียหายอย่างใด ๆ และช่วยเหลือให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีที่มีความรับผิดชอบ⁷⁴

ดังนั้นหน้าที่ของรัฐในฐานะเป็นบิดามารดา เป็นการแสดงแนวความคิดที่ว่า รัฐสามารถเข้าแทรกแซงสถาบันครอบครัวเมื่อบิดามารดาบกพร่องในหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่มีต่อเด็กและสังคม⁷⁵ ความเอาใจใส่ของรัฐที่ยอมรับรองและเคารพในอำนาจหน้าที่ในฐานะเป็นบิดามารดาตามธรรมชาติถูกทำให้ลดน้อยลงไป เมื่อบิดามารดาให้การดูแลที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่สังคมจะยอมรับได้ รัฐจึงเข้ามาปกป้องหรือสนับสนุนสวัสดิภาพของปัจเจกชนรวมถึงเด็ก ซึ่งขาดความสามารถที่กระทำการในสิ่งที่เป็ประโยชน์สูงสุดของตนเอง การที่รัฐกระทำการโดยอาศัยแนวคิด parens patriae เข้าแทรกแซงครอบครัวนี้ มีข้อสมมติฐาน 2 ประการคือ

- อำนาจนี้ตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานว่าเด็กเป็นผู้ขาดความสามารถทั้งทางร่างกาย, จิตใจ และไม่สามารถควบคุมสติ, ตรึกตรองโดยรอบคอบ เช่น ผู้ใหญ่
- ก่อนที่จะเข้าแทรกแซงสถาบันครอบครัว รัฐต้องแสดงให้เห็นปรากฏว่าบิดามารดา, ผู้ปกครองไม่มีความเหมาะสม ไม่มีความสามารถ หรือบกพร่องในหน้าที่ให้การดูแลเอาใจใส่เด็ก

⁷⁴Ibid, p. 138.

⁷⁵Shippen L. Page The Law, the lawyer, and medical aspects of child abuse in Child abuse ed. Eli H. Newberger (United States of America : Little, Brown and Company, 1982), p. 108.

- รัฐจะดำเนินการเพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของเด็ก⁷⁶

ในสหรัฐฯ อำนาจหน้าที่ของกษัตริย์ตามกฎหมายอังกฤษ (Common Law) ในอดีตดังกล่าวยกให้เป็นหน้าที่ของรัฐ โดยในแต่ละรัฐมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการให้การดูแลรักษาพลเมือง ซึ่งเป็นผู้ไม่สามารถดูแลส่วนได้เสียผลประโยชน์ของตนเอง⁷⁷ แนวความคิดที่รัฐแทรกแซงสถาบันครอบครัว สร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัว โดยเป็นผลดีต่อสังคมยังไม่ได้เกิดขึ้นจนกระทั่งในปี 1820 ซึ่งเป็นที่ทราบกันทั่วไปในคดี Mary Ellen ผลจากคดีดังกล่าวทำให้มีการก่อตั้งสมาคม The New York Society for the Prevention of Cruelty to Children ซึ่งเป็นองค์การเริ่มแรกที่ส่งเสริมสนับสนุนสวัสดิภาพเด็ก⁷⁸

สำหรับประเทศไทยนั้นเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับความสงบเรียบร้อย (order) และอำนาจรัฐในการควบคุมสังคม⁷⁹ ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับบิดามารดาของสังคมไทยนั้น สถานะของบิดามารดาภายในครอบครัวสูงสุดและศักดิ์สิทธิ์ไม่อาจล่วงละเมิดได้ ดังกล่าวที่ว่าบิดามารดาเป็นพรหมของบุตร ซึ่งมีได้หมายแต่เพียงให้กำเนิดบุตรเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้สามารถลิขิตชีวิตความเป็นไปของบุตรอีกด้วย การสนับสนุนถึงฐานะอันสูงส่งของบิดามารดาตามฐานวัฒนธรรมไทย อาจพิจารณาได้จากการล่วงเกินต่อบิดามารดา แม้จะไม่ก่ออันตรายแก่ร่างกายหรือชีวิตของบิดามารดาก็ตาม จะได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้นอย่างรุนแรง จะเห็นได้จาก มาตรา 32 แห่งกฎหมายลักษณะวิวาท ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ที่ทำร้ายร่างกายบุพการี จะต้องถูกลงโทษโดย 3 ครั้ง ตะแวนปาก 3 วัน ตะแวนหน้า 3 วัน แล้วให้ตัดนิ้วมือทั้ง 2 มือ แล้วจึงเอาตัวปล่อยลงแพให้ลอย

⁷⁶Ibid, p. 108.

⁷⁷K. Authory Edwards and Jan Sheldon - Wildgen, "Providing nursing home residents' rights," in Preservation of elient rights, ed. Gefald T. Hannah Walther p. Christian, and Hewitt B. Clark (New York: Macmillan Publishing co., 1981), p. 321.

⁷⁸Eli H. Newberger, Child abuse, p. 108.

⁷⁹บรรศักดิ์ อรรถธรรณ, "กฎหมายกับสถาบันการเมือง", ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533), หน้า 257.

ใบ⁸⁰ แนวคิดนี้เองที่ก่อสภาพอาณาจักรน้อย ๆ ระดับครอบครัวกล่าวคือ รัฐหรือบุคคลภายนอก จะไม่เข้าไปก้าวก่ายหรือเกี่ยวข้องกับปัญหาภายในครอบครัว เว้นเสียแต่เกิดปัญหาการจัดต่อ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีอย่างชัดแจ้ง หรือมีการล่วงละเมิดต่อบิดามารดา⁸¹

ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 ที่ได้บัญญัติรับรองถือสิทธิ เสรีภาพของชนชาวไทยไว้ และกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยก็ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิของบุคคล ในครอบครัว ซึ่งถือเป็นสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 44 ซึ่งบัญญัติว่า "สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศหรือชื่อเสียงและ ความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง"

อาจกล่าวได้ว่า บิดามารดาย่อมมีสิทธิในการให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยปราศจาก การแทรกแซงของรัฐ และรัฐต้องให้การรับรองและคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัวซึ่ง ถือเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาถึงการรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย พบว่าในอดีตสังคมไทยมี แนวคิดที่ "เด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่" โดยความสัมพันธ์ในครอบครัวเด็กถือเป็นอำนาจสิทธิขาด ของครอบครัวโดยเฉพาะพ่อ ลูกมีสภาพเป็นทรัพย์สินสมบัติของพ่อซึ่งจะยกลูกให้เป็นมรดกตกทอดแก่ผู้ อื่นก็ได้⁸² ดังนั้นเด็กจึงไม่มีสิทธิในชีวิต, ร่างกายของตนแต่ประการใด ในปัจจุบันตั้งแต่ประเทศ ไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อ ปี พ.ศ.2475 หลักประกันสิทธิเสรีภาพของพลเมือง ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติถือ สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย คือ

⁸⁰ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, บันทึกของนายยอร์ช ปาคูย์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของ รัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 วารสารนิติศาสตร์ 18 (มิถุนายน 2531): หน้า 6.

⁸¹ สรรพสิทธิ์ คุมประพันธ์ แนวทางการป้องกันแก้ไขการละเมิดสิทธิเด็กในประเทศไทย หน้า 56.

⁸² กิติพัฒน์ นนทัทมะดุลย์, "ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก: แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง", หน้า 46-48.

มาตรา 24 "บุคคลย่อมมีสิทธิ และ เสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ"

มาตรา 25 "บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน"

มาตรา 30 "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย..."

คำว่า "บุคคล" ในที่นี้ย่อมหมายถึง บุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 กล่าวคือสภาพบุคคลเริ่มตั้งแต่เมื่อคลอดและอยู่รอดเป็นทารก สิ้นสุดลงเมื่อตาย ดังนั้นบุคคลไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ย่อมมีเสรีภาพในชีวิต, ร่างกาย หากจะแปลความหมายย่อมหมายถึงว่าคนเราเป็นเจ้าของสิทธิเสรีภาพในตัวเราเอง ใครอื่นนอกตัวเราจะมาทำร้ายหรือฆ่าเราไม่ได้⁸³

ปัญหาว่าบิดามารดาผู้ให้กำเนิดบุตรจะมีสิทธิในชีวิต, ร่างกายของบุตรเพียงใด จากพิเคราะห์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ เห็นได้ว่าบิดามารดามีสิทธิและหน้าที่จะต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูบุตรในลักษณะที่เหมาะสมแก่ฐานะานุรูป บิดามารดาหาสิทธิในชีวิตร่างกายหรือความเป็นตายของบุตรไม่ ฉะนั้นหากบิดามารดาฆ่าหรือมีการกระทำที่มีลักษณะเป็นการทำร้ายบุตรของตนเอง รัฐจึงมีอำนาจหน้าที่ต้องเข้าแทรกแซง (intervention) ครอบครัวยุ เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในชีวิต ร่างกายเสรีภาพเด็ก เพราะถือว่ารัฐมีอำนาจพิเศษในฐานะที่เป็นบิดามารดาของประเทศชาติ (parens patriae) ที่จะปกป้องคุ้มครองเด็กผู้เยาว์ให้พ้นจากภัยอันตรายหรือความเสียหายอย่างใด ๆ เช่นเดียวกัน

ดังนั้นแม้ว่ากฎหมายไทยจะได้บัญญัติรับรองถึงสิทธิของบิดามารดา ในการมีอิสระที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ แต่เมื่อใดบิดามารดามีความบกพร่องในหน้าที่คือ บิดามารดาใช้อำนาจปกครองเกินขอบเขต เช่น บิดามารดาทำร้ายบุตร ถือได้ว่ารัฐมีหน้าที่เข้ามาแทรกแซงสถาบันครอบครัวเพื่อให้ความคุ้มครองเด็ก โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่มีบัญญัติคุ้มครองเด็กไทยในปัจจุบัน คือ มาตรการทางอาญา มาตรการทางแพ่ง

⁸³ กวี วิศวีวรรณ, ปฏิทัศน์รัฐธรรมนูญไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ นิติบรรณการ 2529), หน้า 83-84.